

HRVATSKI PLANINAR

GODIŠTE 89

ČASOPIS
HRVATSKOG
PLANINARSKOG
SAVEZA

VELJAČA
1997

2

VELJAČA 1997
FEBRUARY 1997

BROJ 2
NUMBER 2

GODIŠTE 89
VOLUME 89

SADRŽAJ

<i>Željko Poljak: Nikola Aleksić, 30 godina tajnik Saveza</i>	33
<i>Nikola Aleksić: Zahvala</i>	35
<i>Josip Matić: Snježni dan na Velikom Alanu</i>	35
<i>Ivan Jakovina: Zimi kroz Požešku goru</i>	38
<i>Vesna Prašnikar: "Slobodnim stilom" do Jankovca</i>	39
<i>Milan Majnarić: Jezerske stijene</i>	40
<i>Miljenko Pavešić: Posjet kanjonu Dobre, sad ili nikad više</i>	41
<i>Milan Kaučić: Zlosutna markacija</i>	42
<i>Alan Čaplar: Velebit, nacionalni park ili ne?</i>	46
<i>Tereza Pavlović: Pjev patuljaka</i>	48
<i>Ante Juras: 70 godina "Kamenara" u Šibeniku</i>	53
<i>Ivan Salopek: Prva obljetnica Planinarskog saveza HR Herceg-Bosna</i>	56
Tko je tko u hrvatskom planinarstvu	57
In memoriam Mariji Maslov	58
Planinarstvo u tisku	58
Zaštita prirode	60
Speleologija	61
Vijesti	62

slika na naslovnoj stranici:
Plitvice u ledu,
foto: Marijan Wilhelm

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: prof. dr. Željko Poljak, HR-10000 ZAGREB, Cesarca 5, tel i faks 01/ 271-752
UREDNIČKI ODBOR: Nikola Aleksić, dr. Borislav Aleraj, Darko Berljak, dr. Srećko Božičević, ing. Vlado Božić, Željko Gobec, Jakša Kopic, dr. Milivoj Kovačić, prof. Krunoslav Milas i Tomislav Pavlin

IZDAVAČ I REDAKCIJA: Hrvatski planinarski savez, HR-10000 ZAGREB, Kozarčeva 22, tel. i faks 01/448-774 (8-14 sati).
NASLOVNA STRANA I LOGOTIP: Senaid Serdarević Seno
GRAFIČKI UREDNIK: Ivan Pahernik, Senaid Serdarević Seno
UNOS I KOMPJUTORSKA OBRADA: Art Forma i MGM studio NOVEL
TISAK: Štamparija "Spiridon Brusina", vl. Danica i Ante Pelivan, Lomnica D., Velika Gorica

SURADNJA. Članke treba slati tipkane s proredom među recima, sa što većim izborom ilustracija (fotografija, dijapozitiva, crteža, skica). Ilustracije se vraćaju autorima

Izlazi u dvanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).
Pretpлата za 1997. godinu 80 kuna (za inozemstvo 43 DEM), a uplaćuje na žiro račun izdavača broj 30102-678-5535. Devizne uplate na broj: SWIFT- ZABA-HR XX 25731-3253236. Važno! Na uplatnici treba u rubrici "Poziv na broj" upisati svoj pretplatnički broj (ne JMBG), jer banka izdavaču ne javlja ime uplatitelja nego samo taj broj. On se nalazi uz adresu na omotu svakoga dostavljenog časopisa. Novi pretplatnici trebaju taj broj tražiti od izdavača (pismeno ili telefonski) ili mu poslati fotokopiju uplatnice.

Tiskanje časopisa omogućuje donacijama Tvornice boja "Chromos" Samobor
Na ovaj časopis ne plaća se osnovni porez na promet na temelju mišljenja Ministarstva prosvjete (612-10/92-01 187 ur. br. 532-03-1/7-92/9201 od 16. 3. 1992.)

30 NIKOLA ALEKSIĆ GODINA TAJNIK SAVEZA

Željko Poljak, Zagreb

U POVODU 60. OBLJET- NICE ŽIVOTA I ODLASKA U MIROVINU

Malo je planinara u Hrvatskoj koji se nisu susreli s Aleom, kako ga obično zovu njegovi znanici, ili koji nisu bar čuli za nj. On živi s Hrvatskim planinarskim savezom već 40 godina, počevši od 1957. kad je kao mladić došao u Komisiju za omladinu, pa do danas kad ide u prijevremenu mirovinu.

Ale je kao rijetko tko čitav svoj život posvetio "radnom mjestu", tj. planinarskoj organizaciji. Desetljećima je bio u središtu svih njezinih važnijih zbivanja, manje kao svjedok, a više kao aktivan sudionik i organizator. Koliko je volio "svoj" Savez neka posvjedoči i činjenica da za 34 godine profesionalnog rada (od 1. ožujka 1963. kao instruktor, od 1967. kao tajnik) nije bio na bolovanju ni jedan dan.

Za Aleksića nije postojalo radno vrijeme "od-do", nije razlikovao petak od svetka i zapravo je najviše radio vikendom kad obični ljudi nastoje zaboraviti svoje zanimanje. A radio je doslovno poput "djevojke za sve", bio je ne samo tajnik koji je zastupao Savez, nego i nosač, vozač, mehaničar, kuharica, zidar, tesar, i tko bi mogao nabrojiti sve čime se bavio, a najvažnije je bilo da je sve radio sa srcem i veseljem. Samo tako je moguće objasniti njegov običaj da nakon službenog radnog vremena nastavlja s poslom koliko god i gdje god treba. Istina je da je veći dio radnog vremena bio "profesionalni" planinar, ali čim bi mu "službeno" radno vrijeme završilo, nastavljao bi dalje kao amater. I tako cijeli radni

vijek! Često smo ga negdje u planini, kad je na leđima nosio teret za potrebe nekog planinarskog doma, pitali u šali osjeća li se u tom času kao profesionalac ili amater.

Rijetki su ljudi kojima su profesija i hobi identičan pojam. Neki čak misle da je previše volio "svoj" Savez, jer je štiteći njegove interese pazio da svaki izdatak bude korisno i razumno utrošen, makar mu pri tom ponekad zamjerili škrtost. Pogotovo su ga po tome znali predstavnici planinarskih društava koji dolaze u Savez s energičnim zahtjevom za novčanu ili materijalnu pomoć. Uza sve to, Ale je bio svestran planinar, visokogorac, orijentacista, spašavatelj, markacist, vodič, skijaš i iznad svega brižan gospodar kad je riječ o planinarskim kućama. Njegov je odlazak s profesionalnog položaja u Savezu velik gubitak, ali, oni koji ga dobro znaju, sigurni su da će Ale ubuduće, kao čisti amater, i dalje živjeti sa svojom planinarskom organizacijom i pridonositi joj svojim golemim iskustvom.

NIKOLA ALEKSIĆ, rodio se 24. veljače 1937. u Osijeku, gdje je 1954. postao članom PD "Jankovac". Po dolasku na studij u Zagreb, 1956. postaje članom PD "Zagreb", 1969. je jedan od osnivača PD "Vihor" i danas jedan od najstarijih članova. U društvu je vodio izlete, a posebno su zapamćeni oni višednevni i izleti "u nepoznato". Diplomirao je na Pedagoškoj akademiji, smjer fizički odgoj. Stekao je solidno planinarsko obrazovanje, tako da je postigao naslove vodiča, instruktora, gorskog spašavatelja, skijaškog učitelja, trasera orijentacijskih natjecanja, nastavnika fizičkog odgoja, a uz to se razvio u dobrog planinarskog predavača, fotografa, propagandista i organizatora velikih akcija i manifestacija. Među ostalim, završio je tečaj za vodiče zimskih pohoda u Švicarskoj (u organizaciji Švicarske vojske i UIAA), tečaj za trasere orijentacijskih natjecanja u Danskoj i tečaj za skijaške učitelje na FFK. Kao instruktor bio je mentor za stjecanje naslova instruktor-vodič na FFK. Godine 1957. postaje članom Komisije za omladinu HPS i uskoro je njezin pročelnik. Od 1963. je profesionalni instruktor u Savezu,

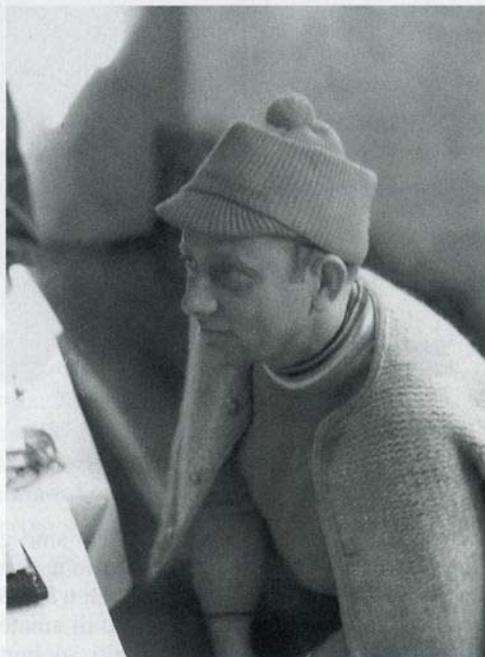
a od 1967. do danas tajnik Saveza. Dugogodišnji je član Izvršnog i Glavnog odbora, predsjedništva, a član Skupštine bio je 20 godina.

Osobito se istaknuo u organiziranju velikih akcija, pa je tako jedan od glavnih organizatora i tvoraca VPP-a, Hrvatske transverzale, proslava 100., 110. i 120. obljetnice hrvatskog planinarstva, brojnih planinarskih dana, sletova, skupština, stručnih skupova, orijentacijskih prvenstava (npr. prvenstvo HPS, PSJ, Trofej Platak, Janko Mišić), općih specijaliziranih planinarskih škola i tečajeva, međurepubličkih susreta u bivšoj državi (sudjelovao je na svim susretima HPS s vodstvima PS BiH i PZS). Od propagandnih djelatnosti spomenimo da je pet godina

vodio planinarsku rubriku u Vjesniku, uredio Zbornik povodom 10. obljetnice "Vihora", pripremio tri izdanja Planinarskog dnevnika, surađivao u našem časopisu kao pisac, član redakcije i korektor, uređivao bilten Vijesti HPS, surađivao u izdavanju transverzalnih dnevnika, planinarskih karata, vodiča, razglednica i značaka. Bez sumnje najviše je truda i znoja uložio u gradnju i održavanje planinarskih kuća, počevši od nekadašnjeg Tomislavova doma i

uređenja Društvenog doma HPS, pa do domova i skloništa u Gorskom kotaru (Tuk, Jančarica, Risnjak) i, osobito, na Velebitu. Tako je organizirao helikoptersko postavljanje skloništa u Šugarskoj dulibi, uređenje doma u Jablancu, održavanje doma na Štirovcu, skloništa na Alanu, Halanu, Skorpcvcu, Pejakuši, Radlovcu, Oštarijama, Rossijevog skloništa (uređivao je čak tri puta), a redovno održavanje Doma na Zavižanu bila je posljednjih 30 godina isključivo njegova briga (elektrifikacija, obnova krova, urđenje cisterne i sanitarnog čvora, doprema inventara, financijsko

poslovanje i sve drugo). Kao predstavnik Saveza posjetio je po nekoliko puta sva naša planinarska društva, osobito njihove skupštine, sletove i proslave, gdje je svojim iskustvom, smirenošću i savjetom riješio nebrojene probleme i pomogao da se nađe najbolje rješenje. Obišao je sve hrvatske planine i sve planinarske objekte u njima, većinu od njih više puta, a mnogo je planinario i po inozemstvu (Dolomiti, Mont Blanc, Grossglockner, Tatre, Karpati, Etna, Ararat, Musala, Olimp, Skandinavija itd.). I svojom suprugu Biserku upoznao je u planini. Odlikovan je s pedesetak raznih planinarskih priznanja, od kojih su najviša Zlatni znak HPS, PSJ, PZS, PS BiH te, konačno, Plaketa HPS.

ZAHVALA

Nakon tridesetčetiri godine provedene u Savezu, četiri godine kao instruktor i trideset kao tajnik, odlazim u prijevremenu mirovinu, po vlastitoj želji, vođen svojom davnom željom - postati "privatni" planinar. No moj odlazak u mirovinu, kako sam to naveo u zamolbi Izvršnom odboru za razrješenje, ne znači i odlazak iz planinarstva i Saveza, već naprotiv, moje će slobodno vrijeme, znanje i iskustvo i u buduće stajati planinarskoj organizaciji na raspolaganju.

Saznavši za moju odluku o odlasku u mirovinu, mnogi su mi planinari postavljali razne primjedbe i pitanja, od toga da još nisam tako star da moram ići, tjera li me netko u mirovinu, što će biti sa Savezom kad ja odem, tko će me naslijediti itd. U mojem odlasku nema nikakve spektakularnosti, već je to normalan slijed u životu svakog čovjeka. Konačno, na mlađima svijet ostaje.

Velik broj poznanika, planinara i neplaninara zavidao mi je na mojoj funkciji i radnom mjestu. Istina je da sam spojio hobi i posao, ali moram priznati da mi je puno puta to bilo teško uskladiti.

U ovih četrdeset godina djelovanja u Savezu (34 godine profesionalno i prije toga 6 godina amaterski) stekao sam velik broj planinarskih (i osobnih) prijatelja, a ponešto i protivnika. Žao mi je što zbog ograničenog prostora ne mogu svima poimence zahvaliti na suradnji, pa i jednima i drugima to činim ovim putem.

Ipak bih poimence zahvalio na podršci i suradnji predsjednicima Saveza za čijeg sam predsjednikovanja bio tajnik: pok. Veci Holjevcu, Božidaru Škerlu, Željku Poljaku, pok. Željku Kašparu, Vladimiru Mihaljeviću, pok. Marijanu Hanžekoviću, Ivici Piljiću, te predsjedniku Izvršnog odbora Darku Berljaku, kao i svojim prethodnicima tajnicima, koji su me uveli u posao: Stjepanu Brlečiću i Velimiru Vinterštajgeru. I na kraju želim posebno spomenuti i zahvaliti dvojici dužnosnika Saveza s kojima uspješno surađujem punih četrdeset godina, a to su Željko Poljak i Vladimir Božić.

Novom tajniku želim mnogo uspjeha u radu.

Nikola Aleksić

SNJEŽNI DAN NA VELIKOM ALANU

Josip Matić, Drniš

Kao i sva planinarska društva diljem Dalmacije, tako i naše PD "Promina" iz Drniša ima premalo iskustva u zimskom planinarenju. Stoga je već onog jutra 28. studenog 1996., kad je snijeg zabijelio Prominu, i to cijelu a ne samo njen vrh, brzo dogovoreno: prekostura, u subotu, moramo biti na Velebitu. Ali gdje? Opreme gotovo i nemamo, pa o noćenju na snijegu ne možemo ni sanjati, znači da je jedino rješenje neki planinarski dom. Zavižan je predivan u ovo doba, ali je nažalost predaleko; u Velikoj Paklenici smo bili ove godine već šest puta i tako djelomično nadoknadili "sušne" ratne godine. Ostaju nam Ravni Dabar ili Veliki Alan. Izabrali smo ovaj potonji zbog mogućnosti penjanja na obližnji Veliki Kozjak te zato što je Alan trenutno ipak pristupačniji zbog blizine mora i na cesti je manje snijega.

Subotnje jutro nas šestero dočekali smo na putu u planinu. Nismo dopustili ni da pošteno osvane i pokaže kakvo nas vrijeme očekuje, a već smo hitali Šiminim kamionetom preko Kistanja i Obrovca. Jedva smo prošli Starigrad, kad počinje sipiti. Dobro što je hladno, jer ono što je ovdje kiša, gore je snijeg. Dakle, ne idemo uzalud. Novi lanci za točkove jamče da ćemo do doma na Velikom Alanu stići bez većih poteškoća. S Jadranske magistrale makadamska se cesta najprije blago, a potom sve strmije uzdiže ka Velikom Alanu. Postaje sve hladnije, pa Šime pojačava grijanje u kolima. Nadamo se da ćemo do doma stići kamionetom, ali već idućeg trenutka, po dolasku u snježnu zonu, više nismo tako sigurni. Točkovi sve češće počinju proklizavati, a novi lanci što ih je slatkorječivi prodavač podvalio Šimi, odgovarali bi zapravo biciklu. Ne

pomaže ni pola tone kamenja potrpanog u "kašun", pa ni to što smo se premjestili natrag na kamenje, jer stižemo na zaleđen dio ceste.

Istovarujemo opremu, oblačimo se, a kamionet vraćamo više od kilometra natrag, preko snježnog nanosa. Bura se pojačava, a snijeg je

stižemo nadomak doma okovanog snijegom, a iznad njega prekrasan prizor: tanak i visok stup bijelog dima što raste iz dimnjaka grije nam dušu, a uskoro će i tijelo. Vadim fotoaparata i ovjekovječujem ovaj prizor.

U domu nas srdačno dočekuje Damir iz

Olujna bura u Podvelebitskom kanalu

foto: Josip Matić- Doc

sve gušći. Šime je protiv smrzavanja ulio u rezervoar s naftom preko litre benzina, te zaštitio brave na vratima i zatim krećemo uzbrdo moleći se da dom bude otvoren.

Po zaleđenim snježnim nanosima Mlađo hrabro kreće prvi u izlzanim tenisicama i ubrzo nas gleda iz horizontalnog položaja. No, ni ja mu ne ostajem dužan, jer sa svojom malom kilažom ne uspijevam probiti ledenu koru, pa nekoliko puta pošteno tresnem na snijeg i led. Zvone se samo gromoglasno smije: "Ho-ho-ho". Pa zar on misli da ja to činim iz "gušta"? Tapkajući polagano iza Silvija, navikavam se hodati po ledu. "Ma tko je izmislio dereze, samo je gubio vrijeme", govorim ostalima. Nisu stigli ni zaključiti koliko sam ozbiljno ovo mislio, a već su mi se smijali iz ptičje perspektive. Jasno mi je da je smiješno kad padne Tome, ali što ima smiješnoga u tome kad se ispruži jedan neiskusni planinar poput mene? Otprilike za sat vremena

Zagreba. Tu je već dvadeset dana, a na Velebitu je već dva mjeseca. Veli da je sit civilizacije. I mi smo, ali ipak ne možemo toliko ostati. Kad smo se presvukli i ugrijali, pomažemo Damiru da pripremi drva za ogrjev, a potom idemo ispitati put za sutrašnji uspon na Veliki Kozjak. Nakon stotinu metara jasno je da bez krpilji neće ići, a nakon dva kilometra bilo nam je za danas dosta po snijegu do pojasa.

Pripremamo obilnu večeru, zapravo je priprema Tome nakon što smo bacili kapulu koja je meni temeljito zagorjela. Teletina je izvrсна, samo da je više ima i da Zvone i Tome stalno ne prigovaraju koliko mogu pojesti ja ovako mršav. Šime dobacuje da umjesto pluća i bubrega očito imam želudac. Zbog svega toga jedan skroman komadić ostaje u zdjeli, tek toliko da ne budem posve sit. Nakon priče s Damirom i razmjene iskustava, odlazimo na kat na spavanje. Nije pretjerano hladno, termometar pred vratima

pokazuje -6. Vojnička vreća za spavanje ipak je nedovoljna, ali po jedna dodatna deka uspijeva zadržati toplinu, tako da smo svi za tren oka utonuli u dubok san.

Ujutro me Zvone budi, svi su već na nogama i marendali su, no od Velikog Kozjaka ipak ništa. Snijeg je padao cijelu noć, te ga sada ima preko pojasa, gotovo do grudiju. Pogledam kroz prozor i vidim da nešto ne vidim. Ne vidim naše jučerašnje tragove, prtinu duboku skoro jedan metar. Odmah zaključismo da se ni na Alančić po ovolikom snijegu i olujnom vjetru nećemo uspeti, a kamoli na Veliki Kozjak. dapače, bit ćemo sretni uspijemo li izvući kamionet što smo ga ostavili na pola puta, inače će tamo ostati do proljeća, a mi ćemo stopirati do

Snježni dan na Velikom Alanu

foto: Josip Matić- Doc

Drniša.

Točno u podne pozdravljamo se s Damirom i izliječemo na snijeg poput pričuvnog igrača željnog igre. Snažna olujna bura podiže snježnu prašinu tvoreći prave male oblake. Žmirimo poput eskima, ali ne od bjeline snijega, jer je oblačno i snijeg pomalo pada, već od sitnih česti-

ca leda što nam ih vjetar nosi u lice. To je za kožu veoma bolno, a kamoli za oči. Cijeli je krajolik zabijeljen, nema više ni rupa, ni kamenja, samo iz biserno bijele mase vire stabla i grančice grmlja.

U dubokom snijegu

foto: Josip Matić- Doc

Napredujemo prilično sporo, jer je snijeg u zavjetrini viši od čovjeka, dok je na čistinama dobio čvrstu ledenu koru. Udari bure tako su snažni da često moramo zaleći kako nas ne bi otpuhao sa staze. Jedino Zvone, ljudina viša od dva metra, sa svojih stotinjak kilograma nema tih nepravilnosti. Kad je

bura oborila Mladu, čvrsto sam se uhvatio za Zvonu stojeći u njegovoj zavjetrini, a on se grohotom smijao govoreći da smo u naprtnjače trebali natovariti kamenje. Putem sam ipak uspio načiniti desetak snimaka, uglavnom iz - ležećeg stava.

Vjetar je ovdje u šumi puno slabiji, a kad je Šime uspio upaliti motor, svi smo puno lakše disali. No ne zadugo, jer su ispred nas bila dva velika snježna nanosa. Mijenjamo se na lopati i raskrčujemo put, nadajući se da nanosa više neće biti i da ćemo se prije mraka dokopati Jadranske magistrale. Dok nas trojica hodamo ispred kamioneta, pogled nam neprestano bježi ka prekrasnom prizoru na moru, gdje bura podiže sitne morske kapi stvarajući priviđenje - kao da gledamo sliku, ulje na platnu, a ne stvaran krajobraz.

Dokopavši se Magistrale, bili smo oduševljeni što je čudno malo prometa, a pogotovo što nema ni jednog kamiona. Ubrzo smo u Karlobagu shvatili uzrok, jer je tu bila na cesti policijska zapreka i pred njom parkirani kamioni i autobusi. Bura je ozbiljno ugrozila putnike jednog autobusa i prevrнула neki kamion. A mi ćemo se uskoro prevrnuti u tople krevete i zaspati snom punim dojmova.

ZIMI KROZ POŽEŠKU GORU

Ivan Jakovina, Požega

Posljednja subota u minuloj godini za požeške i pleterničke planinare, slobodno može reći, bila je dramatično uzbudljiva. U tome su sudjelovali i potencijalni planinari iz Nove Kapele, naselja koje još uvijek nema planinarsku organizaciju.

Spomenute subote, tri požeška planinarska veterana: Anto, Ivan i Tomislav, krenuli su na izlet u Požešku goru. Zaputili su se najprije vlakom do Dragovaca. U Pleternici im se "neplanirano" pridružilo šest članova HPD "Klikun". Oni su kanili vlakom do Velike, pa na Papuk, ali kako je "motornjak" iz Nove kapele zbog zimskih prilika kasnio, odlučili su se na put zajedno s Požežanima. Dakle, u suprotnom smjeru. U dragovačkoj trgovini, kod Dubravka Prše, dočekali su ljubitelje prirode iz Nove Kapele stari poznanici: Franjo, Bartol i Antun, inače prosvjetni djelatnici u tom kraju. Oni su i pouzdani vodiči i poznavatelji toga dijela Požeške gore, ljudi i prilika. Sigurno smo mogli krenuti u "graničarske bregove Slavonije", kako bi rekao požeški planinar Milan Kaučić. Dakako, riječ je o neobilježenim planinarskim stazama. Snijeg nošen vjetrom pratio je neveliku skupinu, koja se u "gušćjem poretku" kretala prema naselju Staroj Kapeli. Zajednički snimak kod usamljene "đerme", nedaleko od sela, bio je dio planinarskog običaja da se pohodi zabilježe i fotografskim aparatom.

Planirani kraći odmor bio je u dvorištu i na trijemu kuće Ivana i Kate Tucić u Staroj Kapeli. Okruženi ljudskom dobrotom, ponuđeni kolačima i pićem, nastavili smo uzbrdo prema Pavlovcima, selu u kojem je rođen general Hrvatske vojske i ratni zapovjednik 123. požeške brigade Miljenko Crnjac. Put nas je vodio južnije od naselja, u smjeru Gornjeg Lipovca, oduvijek poznatijem pod imenom Matičevac. Kao dobro organizirana i predvođena vojna postrojba i tu smo imali predviđen "prihvatni punkt". Bilo je to u domu obitelji Ivana Starčevića, nedaleko od mjesne crkve, u kojoj je godinama službu Božju obnašao Vlado Pavić iz Požege, a danas svoje umirovljeničke dane provodi u rodnom

Na ulazu u naselje Stara Kapela

foto:Ivan Jakovina

gradu. Domaćinu, s malim zakašnjenjem, čestitamo imendan, a svima skupa Božić i Novu godinu. I tu smo ponuđeni jelom i pićem, ali nam je najviše prijala crna kava. Boravimo u tipičnoj graničarskoj sobi, sa stropom od greda i dasaka, s okićenim krizbaumom u kutu i brojnim svetim slikama uokolo po zidu. Tu smo objedovali, tradicionalno planinarski, iz naprtnjače, nesebično nutkajući jedno drugoga.

Srdačno se oprostivši, napuštamo Matičevac, ispraćeni znatiželjnim pogledima mještana. Nismo odoljeli još jednom planinarskom izazovu; umjesto da produžimo cestom za Novu Kapelu, skrećemo udesno prema Srednjem Lipovcu. Smjerokaz nam je povijesna građevina Crkva Sv. Luke, koja se na brežuljku u daljini doimlje kao prekrasna veduta sa "stakla" nekog podravskog naivnog slikara. Dio društva ide do crkve, okružene mjesnim grobljem, a ostatak malo sjevernije, da bi se gotovo u isto vrijeme spojili u selu. Vođenje prepuštamo Bartolu, koji tu ima rodbinu. Gosti smo njegova punca Mate Mladinovića. Ovo je pravi obiteljski ugođaj. O detaljima ne treba ni govoriti. Već je i pjesma bila na usnama, ali smo morali krenuti put željezničkog kolodvora.

Žurno smo propješačili kroz Šušanje (Donji Lipovac). Da bismo skratili put krenemo prečicom. Snježni pokrivač, poravnavši kolotečine i sve druge neravnine, prava je zamka

za već umorne planinarske noge. I dogodilo se ono što se često dešava poslije naporna pješaćenja; jedan od požeških planinara spotakao se i povrijedio već ranije u planini slomljenu nogu. I dok su jedni krenuli po pomoć, manja se, ali fizički jača skupina brinula o nesrećenom. Najviše su "potegnuli" pleternički planinari Vid, Ivan i Mirko. Ubrzo su pristigli i spasioci s nosilima i dječjim sanjkama, koje su odlično pripomogle da se po mraku, uz džepnu svjetiljku, dođe do naselja. U Novoj Kapeli je

čekao automobil, a u požeškoj Županijskoj bolnici snimak je pokazao uganuće gležnja. Longeta, lijekovi, mirovanje, te ljubav i pažnja obitelji i planinarskih prijatelja, zasigurno će pripomoći brzom ozdravljenju.

U svom zlu i nevolji najviše je pribranosti, duha i vedrine pokazao Vid Marić, popularni slavonski planinar iz Pleternice. On je nemio događaj duhovito prokomentirao: "Hodajući s požeškim planinarima do sada su me boljele noge, a sada me boli i glava!"

"SLOBODNIM STILOM" DO JANKOVCA

Vesna Prašnikar, Osijek

Stare dobre stvari ne treba mijenjati. Tako su osječki planinari Novu godinu počeli na taj način. Prvu nedjelju u 1997. je 70 planinara iz oba osječka društva, "Bršljan-Jankovac" i "Zanatlija", provelo na Papuku, na našem najomiljenijem izletištu - Jankovcu. Vrijeme nije bilo na našoj strani - ledene kiše, zaleđene ceste i pločnici, no u planini je možda drugačije? Očekivali smo snijeg, a imali smo led, padanje, znoj i smijeh!

Drenovac je u podnožju Papuka. Dovde autobusom, a do planinarskog doma Jankovac još 5 km šumske ceste, uz potok s brzacima. Uspón je otprilike 30%, dakle prekrasna šetnja, ali u - normalnim uvjetima. Ovako - ideš, a ne ideš, odjedanput si na leđima kao kornjača. Ne znaš ni kako ni kada si pao, a još manje kako ćeš se dići, sve klizi. Ako staneš - odeš nizbrdo. Jednostavno moraš klizati uzbrdo!

Sve je okovano ledom. Preko ceste popadala stabla, prastare bukve su iščupane s korijenjem i samo legle - priroda je umorna. Provlačimo se kroz zaleđeno granje, jašemo stabla, pomažemo jedni drugima. I tako gotovo dva sata - za samo pet kilometara!

No, kako svakom trudu slijedi nagrada, nama su to čaj, kolači i kuhano vino u našem planinarskom domu. U dnevnom boravku žari se peč bubnjara, tu je par klupa, nešto stolova i stolica, sve skromno, ali nam ne treba ništa više, grijemo se, prijateljujemo, mlađarija je vani na sanjkanju.

Povratak je težak kao i uspon. Već je gotovo mrak kada smo opet u Drenovcu, u našim autobusima. Puno smijeha, tko je kako pao, tko se za koga i za što držao, pjesma do Osijeka.

Dragi naš Jankovac, doći ćemo ti uskoro, čim prođu ledene kiše i "sve ovo"!

Kroz zapreke

foto: Vesna Prašnikar

JEZERSKE STIJENE

Milan Majnarić, Rijeka

Petehovac je oduvijek bio poznat po planinarskom domu, žičari, skijalištima, lijepim i slikovitim livadama i šumovitim obroncima. Izletnici i planinari su ga obilazili, uspinjali se na Veliki Petehovac, a samo su rijetki odlazili vidjeti Jezerske stijene. One su vrlo neobična i zanimljiva pojava u ovom dijelu Gorskog kotara i delničke okolice. To su okomite litice visoke oko sto metara, a nalaze se oko 200 metara južno od planinarskog doma. Do njih vodi nemarkirana staza. Po njima se i vrh na kome je izgrađen planinarski dom naziva Jezerski vrh, premda je na mnogim zemljopisnim kartama označen kao Štimčev vrh. Nadmorska visina vrha je 1024 metra.

Jagodina stijena

foto:Milan Majnarić

Ispod Jezerskih stijena izvirao je nekad potok i stvarao malo izvorsko jezero. Mjesto je lako prepoznatljivo i danas. Iz njega je svojim koritom tekao prema delničkom polju potok Jezernica. Danas je od tog potoka ostalo duboko

korito koje se spušta s Petehovca, ide istočnim rubom delničkog polja, prolazi kroz Grabanj, Grabnić i Oku te završava u koritu Delničkog potoka.

Dragutin Hirc u svojoj knjizi "Gorski kotar" ističe da je taj potok bio u prošlosti važan izvor vode potrebne žiteljima starih Delnica u svakodnevnom životu.

Uzrok presahnuća Jezernice nije poznat. Hirc pretpostavlja da je došlo do prirodnog poremećaja uslijed prekomjernog krčenja šuma radi dobivanja obradivih površina i sjenokoša.

Postoji i legenda da su Turci, kad su provalili na ove prostore, bacili u izvor živu i da je nakon toga izvor presušio. Međutim, Gorski kotar je poznat po potocima "sušicama" i ponornicama, pa vjerojatno tu treba tražiti moguće uzroke nestanka Jezernice.

Delničani su poslije presahnuća Jezernice bili upućeni na korištenje Delničkog potoka. Tada su na njemu bili uređeni izvori s kojih se voda donosila ili dovozila u Delnice.

Za Jezerske stijene vezana je i legenda da je na njima skončala svoj život zbog neuzvraćene ljubavi djevojka Jagoda, bacivši se sa stijene u dubinu. Po njoj se jedna od Jezerskih stijena zove Jagodina stijena.

Na stijene se lako može doći s Jezerskog vrha, gdje su danas samo ruševine i ostaci nekadašnjeg planinarskog doma. Krenite odande stazom prema jugu i evo vas za nekoliko minuta na Jezerskim stijenama.

Ako želite stijenama prići s donje strane, krenite cestom prema žičari. Dvjesto metara prije donje stanice skrenite šumskom cestom desno preko Mašuna, a zatim šumskom vlakom lijevo kroz korito Jezernice. Korito će vas dovesti u samo podnožje stijena.

TEČAJ ZA ZAŠTITU PRIRODE HPS - u organizaciji Komisije za zaštitu prirode, održat će se tijekom proljeća u Zagrebu. Preporučamo ga svima ljubiteljima prirode, a posebno članovima eko grupa i eko patrola - NAUČIMO KAKO ČUVATI PRIRODU. Opširnije u idućem broju.

(ĐENKA ŠPRALJA)

POSJET KANJONU DOBRE SAD ILI NIKAD VIŠE

Miljenko Pavešić, Ogulin

Rijeka Dobra, goranska ljepotica, poslije svoga drugog rađanja kod sela Gojaka blizu Ogulina, tvori u dužini od oko dvadesetak kilometara izuzetno lijepo i zanimljivo korito gotovo kanjonskog tipa.*

Strane toga kanjona prosječno su visoke oko 70, a široke do Lešća oko 50 metara. Pad rijeke omogućio je izgradnju niza vodenica. U gornjem dijelu kod Gojaka pad je znatno veći i tu postoji duži brzak snažnog toka, gotovo slap. U taj se brzak slapom ruši rječica Bistrac svojom kristalno čistom vodom (na karti je naziv Bistrica). Taj dio od Gojaka do Lešća sačuvao je iskonski izgled. Tu nema urbanih zahvata, osim slikovitih prastarih vodenica, obraslih mahovinom i raznim vodenim biljem, tako da djeluju gotovo kao prirodna tvorevina Dobre. Na tom je dijelu Dobra bistra i lijepa, zelenkasto plave boje, bez ikakvih zagađenja. Padine i rubovi kanjona obrasli su hrastovim šumarcima, grabom, lijeskom i glogom, jedino dosadna kupina zagorčava kretanje zaraslim stazama. Uzduž same obale vodi staza. Nažalost, na pojedinim su dijelovima staze zarasle i tu je kretanje teško. Bolje ih je na tim dijelovima napustiti i produžiti gornjim rubom kanjona, koji pruža izuzetne vidike na sve strane, pogotovo na sela i zaseoke na lijevoj obali rijeke: Mateše, Grabrk, Umol, Podumol, Soline, Gorinci. Posvemašnja tišina gotovo nedirnete prirode jednovremeno opušta i nadahnjuje. Odmor na nekoj od malih luka i kupanje u bistroj Dobri predstavljaju poseban užitak. I tako, korak po korak, kraj očaravajućeg kanjona Dobre sve je bliži, a mi sve umorniji.

Zašto sada ili nikada u naslovu ovog članka? Kanjon Dobre je idealan za izgradnju hidroelektrane, koja bi mogla započeti ove godine, jer Hrvatska elektroprivreda ima već za nju svu dokumentaciju. Da nije bilo rata, ona bi zasigurno već bila i gotova. Riječ je o elektrani snage oko 42 megavata, iznad čije bi 50-metarske brane u kanjonu Dobre bilo više od 13 kilometara dugačko akumulacijsko jezero. Brana HE "Lešće" bit će oko 500 metara uzvodno od sela Gorinaca, odnosno 15 kilometara nizvodno od elektrane "Gojak". Eto, zbog toga vrijedi što prije obići i vidjeti taj izuzetno lijep kutak nedirnete prirode. Nakon izgradnje HE "Lešće" nikad više te ljepote!

Opisanom dijelu Dobre najbolje je prići cestom od Ogulina. Moguć je prilaz i od Tounja. Cesta je prilično uska, ali je asfaltirana. Najprije treba do mosta na Dobri podno sela Trošmarije, pa odatle desnom obalom nizvodno. Ako ste došli autobusom, vraćate ga u Trošmariju, odakle preko sela Grabrka odlazi do mosta u Lešću gdje čeka umorne planinare. Možete se vratiti i u Tounj, pa preko Generalskog Stola tri kilometra u Lešće. Dobri hodači mogu od željezničkog kolodvora Gornje Dubrave cestom na zapad do obližnjeg izvora rječice Bistrac, uz Bistrac do Dobre, pa dalje do Lešća.

Hodati se može i lijevom obalom rijeke, kombinirajući vožnju autobusom i pješaćenje. Na pogodnim se mjestima spuštate u kanjon, idete kanjonom dokle se može, pa ponovo autobusom do idućeg silaza ka rijeci. U Lešću je svima dostupan otvoreni bazen tople vode u sklopu Toplica Lešće, koji možete iskoristiti za ugodno kupanje i rekreaciju.

** Rijeka Dobra u Ogulinu ponire u Đulinom ponoru, podzemljem teče ispod brda Drenovca i Kopanika, te opet izvire kod sela Gojaka. No u Dobri ne teče samo Dobra. Izgradnjom hidroelektrane "Gojak" i sustavom brana i tunela, u Dobru su dovedene i vode Oštarske Mrežnice.*

ZLOSUTNA MARKACIJA

Na Psunju 1990. godine

Kad pamćenje potisne sve ustranu i u svom filteru izdvoji važne događaje svagdašnje i s njima odleprša u davninu, zaustavljajući se usput na sličnostima, i kada s njima postane još bogatije, otvore se kao u knjizi mnoge stranice koje nismo dovoljno pročitali. Sudbinska raskrižja sasvim se obnove i zgusnuto otplove u životne tokove razbuktavajući ljudski nemir i njegove stvaralačke nagone. Ako još usput i povijesnu prašinu dignemo iznad sebe, uočiti ćemo lakše zbivanja koja su nas ponekad zbunjivala. Iza njih su se obično otvarali novi putovi u neka nova traženja. Bila su to vremena kad su nam uz zrnice nade u bolje i sigurnije sutra, čuđenja nestajala u prostorima straha i neizvjesnosti. U talogu tog vremeplova, čovjek, u svojoj isповjedaonici prije oproštenja grijeha, poželi da na bijelom papiru nađe i za sebe neke odgovore. Kad nam slike prošlosti krenu u odumiranje, dokumente valja pohraniti u abecedu, jer tako lakše putuju povijesnom poštom u budućnost i čitkije tumače ljudsku ornamentiku, redovito ističući u njoj slikarije jačega. Uokviren u dijelove tog mozaika, već duže vremena jedan izlet u planine prelijeće povremeno preko mojih sjećanja. Bili su to dani kad je pod kopitima jahača apokalipse s Istoka sve bliže k nama tutnjala zemlja. Naočigled začuđenog ostatka svijeta, nedaleko u komšiluku "događao se narod" i tražio svoje jake vibracije u voždu, upirući tri prsta u ostale, a on, svijet, ni da podigne samo jedan jedini prst da to ludilo

Milan Kaučić, Požega

nestane u bujicama ljudske demokracije.

Bila je nedjelja 28. siječnja gospodnje 1990. godine. Pod vedrim nebom ocrtavao se istočni krajolik zimskog Psunja. Dan se skrasio u tišinu, čekajući nas sa svim svojim prirodnim zamkama. Zimski san počivao je još duboko u prahu zemlje. Na sinulom suncu polako su se topile vode, ostavljajući u zemljanim zdjelama svoje male tragove. Toga je jutro naša zvijezda na nebesima izgledala kao mlada žena u plavoj haljini. U njenoj je gipkosti ljuljačka života rasipala na sve strane oko nas svoju kreativnu toplinu. Zima je polako popuštala i darovi svjetla počeli su listati stranice svoje prirodne zagonetke.

Pred nama na pragovima Psunja - Rudina. Tiha, bez života, ostavljena u svom povijesnom talogu, benediktinska opatija Sv. Mihovila spomenuta još 1210. godine. Snagom vjere, naš čovjek je tu preživio i turska osvajanja. Na njenoj su prapovijesnoj pozornici pronađeni ostaci plastike, što navodi na zaključak, kako govore stručnjaci, da je najveći dio opatije sagrađen u vrijeme zrele romanike, ali vidljiva je faza i iz razdoblja gotike. Kažu da je rustikalna plastika iz Rudine izuzetna i da zauzima vrlo važno mjesto u povijesti umjetnosti naših krajeva. Ona svoje biljege nosi negdje još od 1200. godine. To su uglavnom različite glave prikazane na konzolama iz romaničkog razdoblja. Kad su neke

Rudina: Dio arheološkog lokaliteta

foto:Rudolf Bartolović

rudinske glave 1971. godine bile na izložbi u Parizu, francuski likovni stručnjaci, na istaknutim mjestima pariškog tiska, pisali su o njima kao senzaciji prvog reda. Našlo se tu na kamenoj gredi i "uklesano sidro". Klesarski znak je vrlo zanimljiv i raspaljuje maštu. Kompleks se ubraja među najvažnije u cijeloj Slavoniji. O njemu se malo zna i u našem strahopoštovanju pokušali smo svaki na svoj način, laički, u svakom kamenčiću, u boji preostalih zidova, proniknuti u misteriju našeg trajanja. Netko je usput rekao da je stanovništvo obližnjih Čečavaca razvuklo glavninu građevinskog materijala. Čak je jedna glava ugrađena u pročelje seoske kuće u tom mjestu. U nizu naših velikih pitanja i malih odgovora o sudbinama Rudine, uputili smo se polako prema Javorovici (941) na Psunju, nadajući se da će nam jednoga dana moćni stanovnik neba dati odgovore na našu vječnu znatiželju.

Nemarkiranim stazama pošli smo k lovačkoj kući ispod Ivanjske kose. Nagli uspon dobro nam je prodrmao našu zimsku kondiciju. Gotovo nikakav snježni pokrivač, osim malo zaleđenih mokrih predjela, donekle nam je olakšao hodanje kroz bukovu šumu. U skupini od tridesetak požeških planinara bilo je i onih koji su svoju

zimsku zalihu vina i kuli-na dobro koristili. Grašci znoja na našim vedrim čelima ukrasno su nagrađivali domaće smočničke čarolije. Iza jesenjih svinjokolja, ovi koraci ka vrhovima Slavonije točili su u nas kapljice zdravlja što su nam bile uskraćivane na trpezama gradske urbanizacije. Neki mlađi uzagrapce su hitali po Ivanjskoj kosi prema najvišem vrhu sjeveroistočnog Psunja.

Kad je nestalo uspona, na samom vrhu, na psunjskim dugokilometarskim zavijenim kosama, procvala je od borova i bukava Javorovica (941). Tu nas je planina na svom zaobljenom vrhu mirno

čekala. Na plandištima njene intime, izmaglica je među krošnjama rastapala svoju meku čaroliju. Svaki glas ovdje nestane u tišini i zatitra kroz njezin samotni prostor poput fine strune. Ovdje u miru zboruju gorske oluje, urlaju vjetrovi i blista plavo nebo. Do Brezovog polja (984) planina ima svoj hrbat. To je njena kičma, s koje se na sve strane protežu klanci i gudure. Ispod Jankovca, iz svojih djevičanskih izvora, počinje teći Orljava. Sa psunjskih vrela njen nebeski žubor pije Zlatna dolina i zalijeva oranice u srcu Slavonije, sijući u sjenama vrbika i joha pješćane sprudove i tihe drage. Javorovica je šumovita. Cijeli Psunj je u šumi. Raste ona na izvorima voda, gorostasna, tajnovita. Nigdje mistika postojanja nije tako dodirljiva kao u njihovim tamnim vrtačama i klancima. Izdaleka izgledaju kao košnice meda, darovite, i svaka ima svoju malu zavjetrinu gdje gnijezda griju svoja jaja. Kroz stoljetna brušenja, ovdje u blizini, planina je ovjekovječila svoje Pećinsko i Jazavičje brdo, a daleko na jugu Dobru vodu i Muški bunar. U njenoj šumi prostrt je neki zeleni plamen. Bukti on i u suhom lišću ispod malih šumskih legla. Drveće se u klancima propinje u visinu. Na vrhovima je ono pognutije,

kao jahač na punokrvnom konju, kraće i raščupanih krošanja. Pod njima, kao da se život dogovorio kakav će biti i kako će se u ovozemaljskom raskošu zvati. U dugim samotnim lutanjima vrljetima Psunja, iznad njegovih dubokih klanaca, kada se sunce skotrlja na zapad, kada šuma posutoni, a misli stanu, nešto prostruji, kaže kako praotac nije bio loše volje kad je u svom zvjezdanom tumaranju na tren stao na ovom mjestu. Dan je odmakao. Netko je spomenuo povratak. Javorovica će ponovo ostati sama. Zaspalo svjetlo ugasit će na čas iza nas, ispod moćnih stanovnika neba, svoje plamene baklje. Pod tihim krilima tame, na mrijestilišta šume krenut će noćne hajke, čut će se čuk i plahi krik. U lišću na zemlji, u rijetkoj šumskoj travi, pomaknut će se mrva tišine. Sušnut će list na noćnom povjetarcu. Tada će u usnuloj svečanosti, kroz šumske staze, samo vrijeme nečujno odlaziti u svoju vječnost.

Nešto poslije dva sata krenuli smo kući. Ozareni planinom, siti napiti, pošli smo ka Rudini. U povratku je to bio drugi put. Išao je šumom prema našem voznom parku koji je ostao u njenoj blizini. Markacijom od Javorovice spuštali smo se tjemnom planine na jug sve do neobilježenog odvojka

za Gornje klupe. Šumski puteljak usmjeravao je naše kretanje na istok, gdje je čekala Rudina i vožnja prema Požegi. Odmrznuta zemlja dodatno je na nizbrdici otežavala spust. Na svu sreću, putovi i staze takva mjesta uvijek zaobiđu. Usput nas je pratio idiličan gorski krajolik, prošaran hrastovim i borovim drvećem.

Nije nam prvi put da u svom planinarenju sretnemo lovce. Na samom početku puteljka koji je vodio u dolinu stajao je prvi. Bio je uz stazu nijem, gotovo nevidljiv. S njegovog začuđenog lica gledale su nepovjerljive oči. Ubrzo smo naišli na drugoga, pa trećega, pa tako dalje sve do

broja iza trideset. Uz samu stazu izgledali su kao brižno postavljena markacija. Mjesto planinarskih krugova bili su oni, nabijeni lovačkim strastima, mrki i ljuti što smo hodali njihovom lovačkom baštinom. U galeriji likova moga lovačkog zapisa našlo se tu i poznanika iz Vojvodine i bivše "prestonice" i vrlo kreativnih ideologa iz naroda koji se već poduže događao na istoku. Na kraju puta, kad smo se konačno sa zadovoljstvom rastajali od lovačke kolone, reski pucnji počeli su lomiti tišinu okoliša. Valjda "nama u čast", skupina mladića u svom lovačkom zanosu doslovno je iz vatrenog oružja rešetala obližnji okoliš. Čuli su se neki bojovni poklici i poneki vrisak. Na njihovim ozarenim licima grčio se neki ratnički trans. Čim smo sjeli u automobile, s olakšanjem sam izustio: "Danas smo u svom planinarskom zanosu prošli kroz zloslutnu markaciju". Nju su obilježavali lovci kojima tih dana nije bilo do lova. Naime tada

samo svi skupa bili zaokupljeni urlanjem general-pukovnika Nikole Uzelca kako će armija i dalje ostati narodna i kako će JNA braniti svaku stopu jugoslovenske zemlje. Kada je u siječnju 1990. godine u požeškom domu JNA njegov nacionalistički militarizam pokušao kroz bivše bratstvo i jedin-

stvo provući neku rodoljubnu nit, kao da mu nije bilo jasno da je u našim domovima, u ozračju plemenitih nacionalnih osjećaja, politička pretvorba već krenula na nepresušne poljane demokracije.

U Psnju se uvlačila neka tjeskoba. Postao je osamljen, nedodirljiv. Iznad nas i njega kao da je nešto teško visilo u zraku, prijeteći svakog trenutka da nam padne na glavu. U planinarskim torbama i naprtnjačama sve se više nosila neka druga oprema. Danima sam od svoje kuće zabrinuto u daljini gledao njegovo plavo gorje, žaleći što moja draga planina ostaje bez nas. Među

Pred polazak na Lipove podove

njenim bregovima sada su se pojavljivali mučni osjećaji straha. Cijela godina je izgledala kao da je netko od nas otima i daruje moćnicima rata. I u planinarstvo se pokušala uvući neka čudna pretvorba. Na sastancima Planinarskog odbora Slavonije, u skraćenom planinarskom tuzarstvu, počele su se skupljati neke crne slutnje. Bili su to osjećaji kako bi neki i kroz hrvatsko planinarstvo od Virovitice do Karlobaga htjeli udariti pod špagu.

Godina 1991. postaje još bremenitija. Stoljetno planinarstvo u Slavoniji organizira 26. svibnja na Strmcu svoj sedamnaesti slet. Dan u najljepšem mjesecu u godini bio je sunčan. Potok Šumetlica, žuboreći među johama, tekao je od kamena do kamena u svoju dolinu. Među planinama, kao u nekoj žurbi, ječala je dobrodošlica u svom blijedom izdanju i nestajala u obližnjim klancima i planini. Spominjao se grah i osvježavajući napići. Pajdaši su nudili rakiju, staru šljivu slavonsku, i tada uvijek kao da netko kaže: "Bolje nek' umre selo nego običaji". Mlada nam je demokracija već ubirala svoje prve plodove. U njenom su se ozračju kompleksi prošlosti počeli gubiti među ljudima. Uspeli smo se na Brezovo polje. Srce

Psunja naizgled je mirno kucalo. Na vrh gore propeo se u visine TV toranj. Dok kročimo ispod njega, više izgleda kao da se s vrha Slavonije moćnim stanovnicima neba šalju neke tajne poruke, nego da služe običnom malom čovjeku. S ovog mjesta planina se razlila na sve četiri strane svijeta, padajući preko vrletnih grebena i dubokih ponora u ravnu Slavoniju, zaustavljajući se na crnoj oranici, negdje u poljadiji, gdje je najveće brdo bundeva.

Dolje na Strmcu proveli smo ostatak dana u razigranom kolu slavonskih planinara, stapajući čovjeka i prirodu u raskošan okoliš.

Danas, kad su još na toj dražoj planini mnoga mjesta posijana minama, sjećanja na ljude i događaje i one koji su mnogobrojnim planinarima na tom sletu pokušali dokazati kako su planinarska bespuća

Psunja posve mirna, omakla se jedna velika istina. Ta je istina već sutradan i Trifuna i Dobricu i mnoge druge odvela u agresivne vode balvan revolucije. Ako se i zaborave sva zla koja su godinama harala ovim krajevima, ako izblijede iz pameti i njihovi dežurni egzekutori, našu planinu ne smijemo zaboraviti.

Reljef svetačke figure iz Rudina, XI/XII st.

FOTO NATJEČAJ

tema VELEBIT

Povodom dana zaštite planinske prirode u Hrvatskoj, koji će se održati 7-8. lipnja u Paklenici

Komisija za zaštitu prirode HPS objavljuje natječaj za fotografiju na temu Velebit. Diapozitive ili fotografije u boji s pripadnim negativima, s motivima Velebita (posebno južnog i NP Paklenica), do 5 komada, poslati preporučeno ili donijeti osobno na adresu: Đenka Špralja, Cankareva 22, Pliva - Zaštita okoliša, Zagreb, ili donijeti radnim danom od 8 do 16, a utorkom od 17 do 22 u prostorije HPD Pliva na istoj adresi. Izložba izabranih fotografija bit će postavljena za Dan zaštite planinske prirode u Hrvatskoj 7-8. lipnja u Paklenici, a poslije i u drugim izložbenim prostorima. Natječaj je otvoren do 15. travnja.

VELEBIT

NACIONALNI PARK ILI NE?

Alan Čaplar, Zagreb

Prirodne vrijednosti Velebita su raznovrsne i sve odreda mogu se nazvati prirodnim ljepotama. Svaki posjetitelj pamti bogate velebitske šume, prostrane livade sa širokim vidicima, kaos slikovitih kamenih oblika, strme stjenovite vrhove sa slikovitim i širokim vidicima na sve strane, nepravilno razbacane kukove i duboke ponikve među njima. Zbog izvanredno zanimljivih prirodnih osobina, položaja uz more, kontrasta primorske i kontinentalne padine, raznolikog biljnog svijeta uslijed specifičnih klimatskih utjecaja, veličine i kulturno-povijesnog značenja, Velebit je svakako najznačajnija i najzanimljivija planina u Hrvatskoj i kao takvu trebalo bi je na odgovarajući način zaštititi i sačuvati za nadolazeću budućnost.

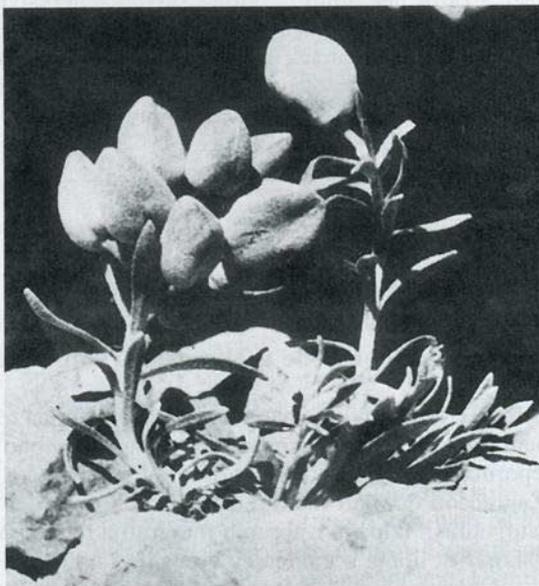
Zaštita prirode dosad

Svijest o potrebi zaštite Velebita nije nova. Još daleke 1928. godine prostor Štirovače i Paklenica bili su proglašeni nacionalnim parkovima, ali su njihove granice obuhvaćale samo najvrednije šume, a tadašnji je zakon trebalo svake godine produživati, što nije rađeno. Paklenica je trajno nacionalnim parkom proglašena nedugo poslije II. svj. rata, 1949. godine, kada su njenim šumama prijetile velike sječe zbog nužnosti obnove opustošene zemlje. Prostor Štirovače je nadaleko poznat po prekrasnim šumama prašumskog tipa, ali iako se misao o potrebi zaštite Štirovače javila među prvima u Hrvatskoj (zajedno s poznatijim Plitvičkim jezerima), bilo je to prilično kasno

za stradale šume. Iz ta dva primjera danas treba izvući pouku da ne treba čekati vrijeme da posljedice postanu očigledne, pa onda pokušavati ispraviti stare pogreške. Takav se redosljed rješavanja društvenih problema u nas općenito uobičajio. Međutim, "društvena lijenost" ne smije biti razlog da se Velebit (a i cjelokupna priroda) prepusti neosmišljenom i nekontroliranom iskorištavanju. Čak štoviše, realna opasnost od devastacije kao posljedice iskorištavanja, glavni je razlog zašto bi trebalo poduzeti značajne korake za njegovu zaštitu.

Godine 1955. zakonom je zabranjeno držanje i ispaša koza (osim stajskih), i to je jedini korak zaštite s konkretnim, vidljivim pozitivnim posljedicama za biljni plašt. Godine 1969. Hajdučki i Rožanski kukovi (2200 ha) proglašeni su strogim prirodnim rezervatom. Valja znati da je strogi prirodni rezervat najstroži oblik zaštite, stroži i od nacionalnog parka, jer u njemu nisu dozvoljeni nikakvi ljudski zahvati. Velebit je 1978. godine dobio i međunarodno priznanje, povelju UNESCO-a, kojom se uvrštava u međunarodne rezervate biosfere u sklopu znanstvenog programa MaB "čovjek i biosfera"*.

Status šumskog rezervata osim spomenute Štirovače danas imaju i šume crnoga bora oko Borovog vrha u Sjevernom Velebitu. Status botaničkog rezervata imaju Visibaba i širi okoliš Velebitskog botaničkog vrta, a Cervačke su pećine zaštićene kao geološki objekt. Osim teritorijalne zaštite zakonom je zaštićeno i dvadesetak rjeđih biljnih vrsta, kao i neke životni-

Velebitska degenija - *Degenia velebitica* (kumušnica)

nje. Navedeni oblici zaštite daju jasnu sliku raznovrsnosti prirodnih bogatstava Velebita.

Godine 1981. je za gotovo cijeli Velebit (oko 2000 km²) proglašen najblaži formalni oblik zaštite, a to je "park prirode", ali ionako blage zaštitarske odrednice gotovo uopće se ne poštuju, niti je općepoznato što one obuhvaćaju. Unatoč postojanju i aktivnom djelovanju "Savjeta parka prirode Velebit", parkove prirode i njihovu vrijednost u zaštiti prirode općenito ne prati odgovarajuće razumijevanje, pa u konkretnom upravljanju nema nikakvog efekta.

Od tada su izražena nastojanja da se Velebit proglasi nacionalnim parkom i u predratnom prostornom planu Hrvatske otprilike trećina površine Velebita predviđena je kao nacionalni park. Čak se dugo vremena odustajalo se od korekcija granica Nacionalnog parka Paklenica za koje postoji osnova, jer se računalo da će ionako sav prostor biti obuhvaćen granicama budućeg nacionalnog parka Velebit. Nakon opsežnog simpozija povodom 45. obljetnice NP "Paklenica" 1994. u

Starigradu Paklenici ipak je postignut značajan pomak i 1996. upućen je nadležnim organima (Vladi i Saboru) prijedlog trostrukog teritorijalnog proširenja NP "Paklenica". Pokrenuta

procedura proširenja NP "Paklenica" je značajan pomak u zaštiti dotičnih dijelova Velebita, ali s druge strane može značiti potpuni odustanak od proglašenja većeg dijela Velebita nacionalnim parkom.

Na Europskoj razini Dinarsko gorje i obala Sredozemlja dobili su smjernice kao područja s potrebom brzog ulaganja, jer sustav zaštićenih područja ne zadovoljava, a nagle političke promjene mogu nanijeti neobnovljive štete osjetljivim prirodnim vrijednostima. Posebno je istaknuto da zaštititi valja velika područja s bogatom bioraznolikošću, a sve te smjernice zahvaćaju i potrebe zaštite Velebita.

Unatoč dugogodišnjim nastojanjima naših zaštitara da se Velebit zbiljski zaštiti, s obzirom na njegove neosporne vrijednosti postignuto je vrlo malo, a i to samo u formalno-pravnom pogledu. Teritorijalno manji predjeli zaštićeni su samo raznolikim nazivima, konkretno upravljanje je neriješeno i uopće neosmišljeno, dok se

objektima gospodari bez ikakve prosudbe organizacija za zaštitu, a eksploatacija šume i dalje intenzivno nastavlja.

Kriteriji nacionalnog parka

Za dobivanje statusa nacionalnog parka potencijalno područje mora zadovoljavati određene kriterije. Osvrnimo se stoga na njih i promotrimo koliko ih Velebit zadovoljava:

- Priroda mora očuvati izvorna ili neznatno izmijenjena obilježja. Velebit je zahvaljujući veličini i nepristupačnosti još uvelike očuvao prirodna obilježja, pa još uvijek ima i posve ušćuvanih područja, a u nacionalnim parkovima poželjne su takve "zone divljine". Stalnih naselja na njemu gotovo uopće nema, a gradnje su samo planinarske kuće, ceste i uz njih šumarske lugarnice.

- Raznovrsni prirodni fenomeni. Na Velebitu je okupljen niz izuzetnih prirodnih obilježja: geomorfoloških, geoloških, orografskih, klimatskih, pejzažnih, vegetacijskih, faunističkih i raznih drugih, tako da je Velebit bogatstvom fenomena bogatiji od mnogih postojećih nacionalnih parkova. Neka od njih tipična su za Dinaride i krš, a neka su "endemična" za Velebit.

- Riješen način korištenja i društveno-političke ocjene. Proglašenju nacionalnog parka treba prethoditi i ocjena može li se na predviđenom području ostvariti odgovarajući režim zaštite i korištenja s obzirom na druge mogućnosti korištenja prirodnih dobara okolnih regija. Drugim riječima, odluka o nacionalnom parku nije samo predmet prirodoslovnih nego i društveno-političkih ocjena. Kategoriju nacionalnog parka proglašava najviši zakonodavni organ - Sabor, a u mnoštvu gospodarsko-političkih interesa Velebit i općenito zaštita prirode zasad imaju minimalnu važnost.

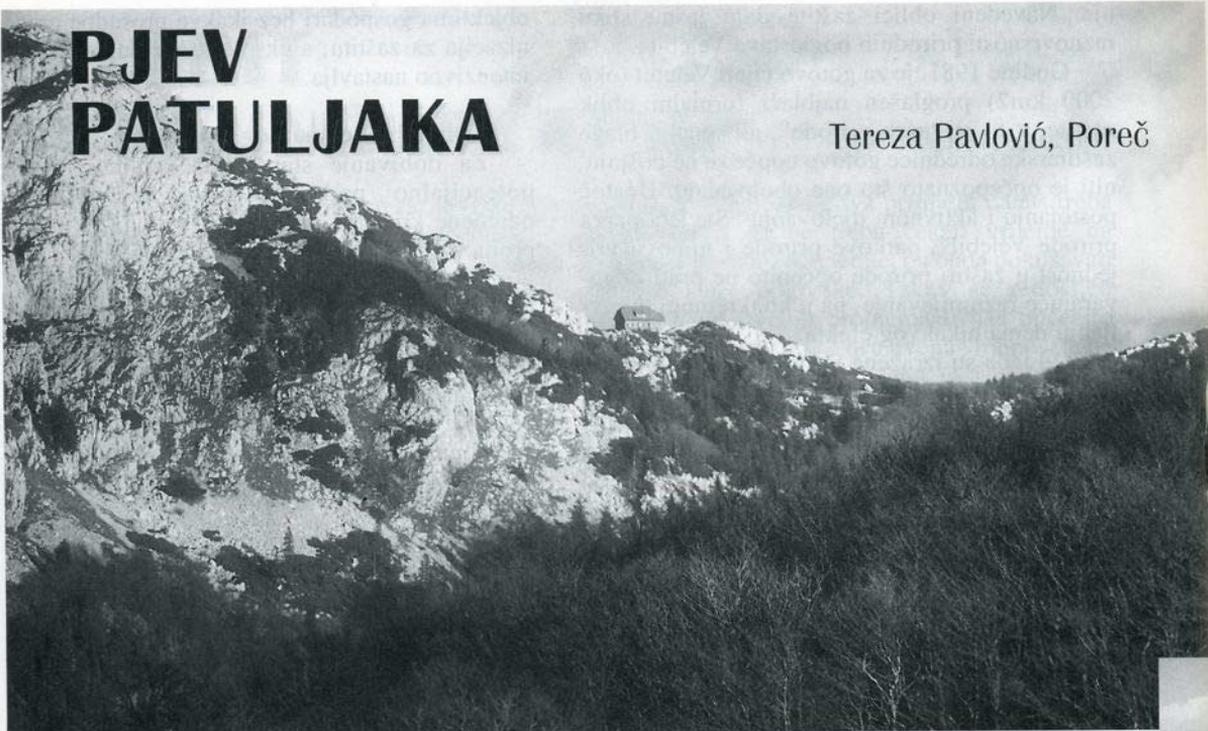
Politika u drugim javnim sektorima utječe na zaštićena područja i o tome se mora voditi računa. Poljoprivreda, šumarstvo, turizam, promet, energetika i industrija od osobitog su utjecaja. Uglavnom predstavljaju opasnost, ali mogu biti i od koristi za zaštićena područja. Upravo zbog važnosti velebitskih šuma za gospodarstvo okolnih područja Velebit tu zasad ima uglavnom negativnu ocjenu, koja je najveća i jedina prava prepreka proglašenju. Treba naglasiti da zbog ekstremnih klimatskih faktora (duga zima s

nastavak na strani 50

PJEV PATULJAKA

Tereza Pavlović, Poreč

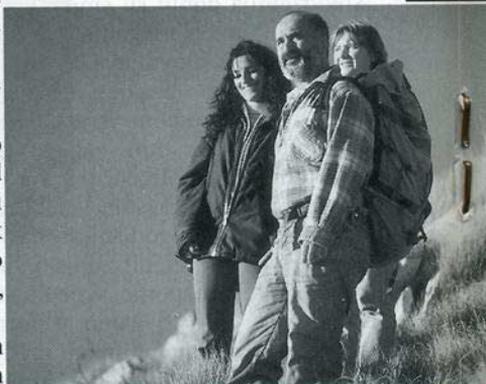
Pogled na Risnjak

Za rana poslijepodneva listopadna trideseta dana, krenusmo na Snježnik. Prijateljicu Gordanu i mene, studentice treće godine likovnih umjetnosti Pedagoškog fakulteta pozvao je naš profesor, koji je na izlet kanio s g. Josipom Jurasićem, predsjednikom Planinarskog društva "Platak". G. Jurasić zagonetno naglasi, da je to dan koji ulazi u povijest. Nagađajući zašto, jedino smo bile sigurne da će taj dan ući u našu osobnu povijest, budući da nam je to prvo planinarenje. Štoviše, odzivajući se pozivu za izletom u prirodu, nijedna od nas u početku nije znala da se kanimo penjati, planinariti. Automobilska vožnja iz Rijeke trajala je četrdesetak minuta i kada prvi put zastasmo, doživljaj se činio nestvarnim, izvanvremenskim. Zamijetismo u prirodi nekakvu satelitsku antenu, baš kao da se niotkuda nepotrebno pojavila. Pogledasmo tad dolje, prema Rijeci, koja se doimala dovoljno dalekom da se ne poželismo vratiti. Štoviše, odande se činilo neshvatljivim i samo poimanje grada, a kamo li života u njemu. Ne pripada li čovjek prirodi?

To nam postade sasna jasno netom izjurismo iz automobila, stavivši naprtnjače na leđa.

I nije bilo zabune - kao što svi putovi u Rim vode, i mi smo pomno pratili trasu stare rimske ceste. Trebalo je jedino paziti slijed markacije. Tumarajući šumom, kao da smo složni patuljci na hrbati golema dinosaura. S jedne se strane vidio Risnjak, s druge čak Slovenija. Ta i postoji Put prijateljstva od slovenskog Snežnika do hrvatskog Snježnika, a na taj se mi penjasmu. A kad se čovjek penje, nekako poželi zamahnuti do pjenušastih oblaka!

Isprva bezlični i s izrazito ravnom donjom plohom, budući da ih bočni visinski vjetrovi ne pomakoše u njihovu djetinjstvu grudastih oblaka, doimalo se kao da ti isti oblaci pred našim očima rastu.

Ushićenje postignutim

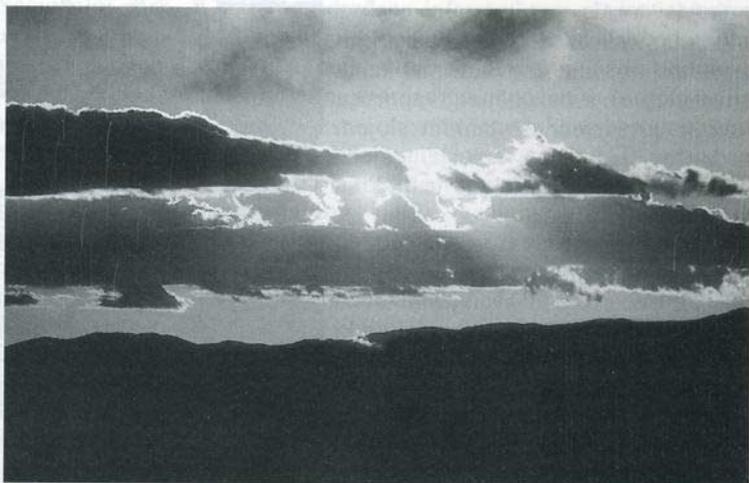
I doista, oni se jesu pretvorili u velike grudaste oblake!

Gledati je trebalo širom otvorenih očiju, diviti se velikoj umjetnosti Majke Prirode, štovati Bitak. Očima kipara, dalo se zamijetiti kako kamen i jest gotovo skulptura.

Trebalo je samo malo zatvoriti očne kapke i osluhnuti kako Priroda diše, neometana pirkom vjetra što htio je tajnu prenijeti nama. I tada ponovo otvoriti kapke: večernja idila sunčeva zalaska, pri sasvim oslabljenom fenu, bila je pred nama. Jednako kao što je tišina bila najveći govornik.

Riječju to iskazati u Knjigu

dojmova uredno zatečenu u planinarskom domu?! Bili smo samo djeca koja su sretno dijelila veliku čokoladu, sasma lišena ikakvih zemaljskih briga. Djeca koja su poljubila sunce za laku noć, za sretan mu put. I mi sami smo, njime ljubljani, probijali put kroz sumrak, usputno otkrivajući tablu sa zamol-

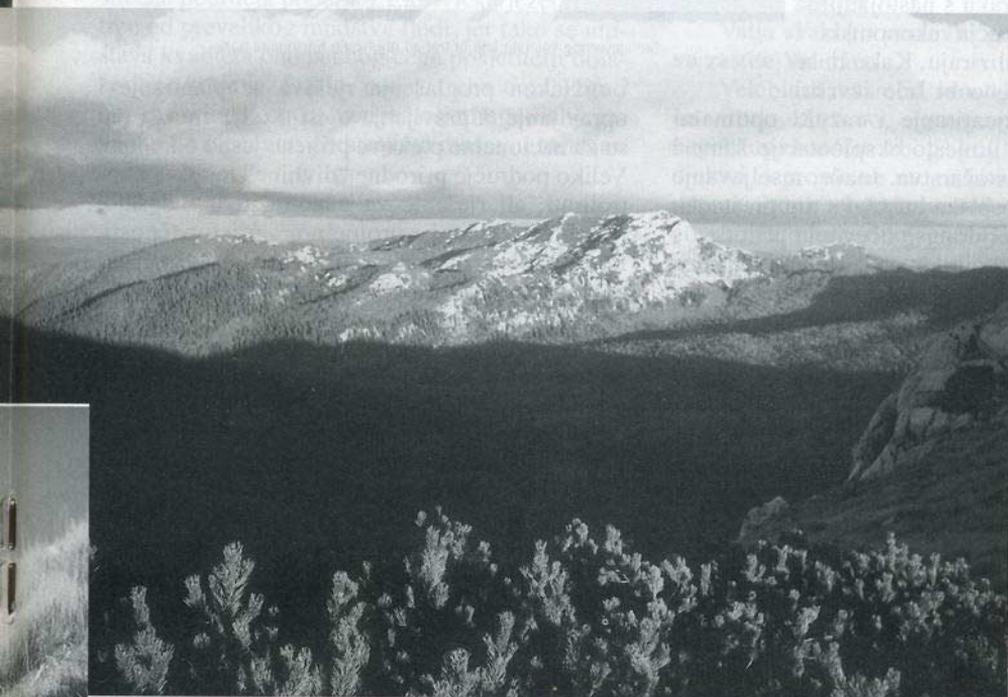
Večernja idila

bom da svatko tko se na vrh uspinje ponese sa sobom poneko drvo za ogrjev, ali mi smo se vraćali, smjerom obrnutim kazaljka na satu, sve do automobila.

Ponovo smo zastali pored one iste nesretne antene da šutke poželimo želju, maleni podno stotina zvijezda. Ah, da nam je samo bilo dohvatiti se Mliječnog puta, tako jasno zacrtana!

Naš je put, međutim, vodio natrag u Rijeku,

kao patuljke koji se vraćaju posljednim atomom snage u svoj tradicionalan krevetić izrađen po osobnoj mjeri. Ali prije nego li se svi oprostimo, od sveg srca želim da se njihova pjesma, znate, onaj "haj-hoj", nadaleko čuje!

Pogled sa Snježnika na Međuvrhe

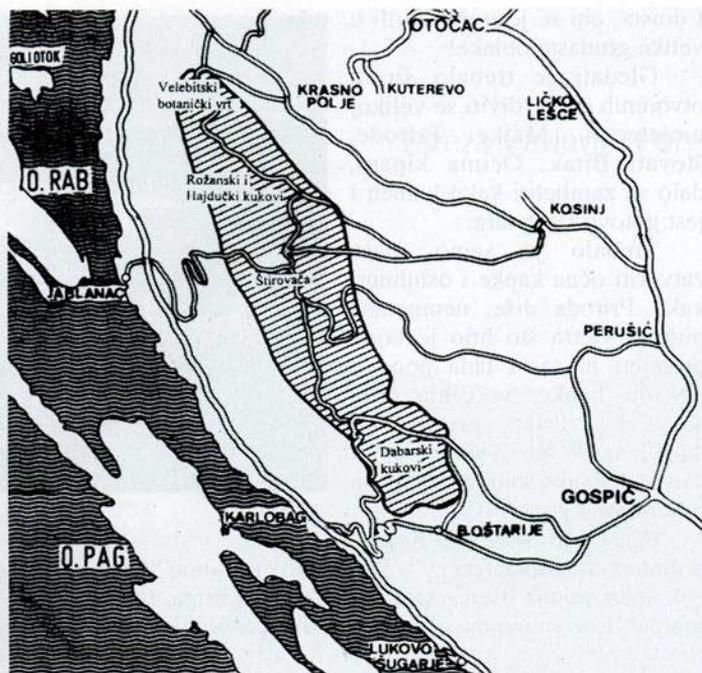
hladnom burom i ljeto sa žarkim suncem i velikim dnevnim razlikama temperature) i bezvodnog vapnenca koji je prekriven tek tankim slojem humusa sklonim eroziji, sječe oštećuju biljni plašt, koji je u kršu posebno osjetljiv.

Pojednostavimo li, dolazimo do pitanja da li su u današnje komercijalno, ali već i ekološki svjesno doba važniji gospodarski ili zaštitarski interesi. Odgovor je najčešće nepovoljan za ekološki svjesnu manjinu i za samu prirodu. Budući da zaštita još uopće nije riješena, postoji opasnost da kratkoročna ekonomska dobit brzo nanese neobnovljive štete ogoljivanjem krša, što bi se moglo formalno spriječiti proglašenjem nacionalnog parka.

Potreba da se Velebit zaštititi ponešto je u raskoraku s nastojanjima da se krška područja ekonomski i demografski revitaliziraju. Kako bi se to uskladilo potrebno bi bilo izvršiti ekonomsko preorijentiranje i razviti optimalni planinski turizam, umjesto eksploatacije šume i sad već izumrlog stočarstva. Inače, raseljavanje planinskih sela i zaselaka i u vezi s tim prestanak stočarenja znatno pridonose očuvanju prirode.

- Veličina područja, prostorni plan i "kriterij provodivosti". Druga prepreka proglašenju nacionalnog parka jest veličina Velebita, na kojoj bi teško bilo ostvariti i provesti potrebnu zaštitu. U Europi nema tako velikih nezaposjednutih i neiskorištenih prostora, pa zato nema velikih nacionalnih parkova, a ne zato što bi veličina područja bila ograničena kriterijima. Utoliko je naš "problem" jedinstven i ne možemo se povoditi za inozemnim primjerima.

Suvremenim projektima zaštite preporuča se upravo zaštita većih područja, jer se jedino tako mogu pokrивati bioregije ili veće pejzažne jedinice tako da obuhvate dovoljno velika područja za korist bioraznolikosti. Praćenje tako velikih područja je teško, često biva zanemareno, ali je upravljanje zaštićenim područjem vrlo bitno, jer je upravo to svrha zaštićenih područja.

Dio sjevernog Velebita koji bi trebao obuhvatiti Nacionalni park

Nakon proglašenja rješava se planiranje i upravljanje. Upravljanje ovisi o ciljevima, a oni su za nacionalne parkove prilično jasno određeni. Veliko područje prirodne "divljine" teško je kontrolirati, ali rješenje valja potražiti u sadašnjoj relativno slaboj prometnoj pristupačnosti. Pogotovo valja iskoristiti lokalna znanja i vještine, dobrovoljce za očuvanje prirode, te poticati zajedničko upravljanje.

Eventualno proglašenje Velebita nacionalnim parkom trebalo bi promatrati kao veliko proširenje primjerno organiziranog Nacionalnog parka Paklenica, pa na osnovi postojeće organizacije organizirati cjelovitu zaštitu. Ako i kada bi se Velebit proglasio nacionalnim parkom, trebalo bi ponajprije definirati njegove granice. U takvom slučaju unutar granica će biti izdvojena značajnija područja, vjerojatno gornji dio primorske padine i veći dio vršnog pojasa od Zavižanske skupine vrhova na sjeveru do Paklenice na jugu na površini od oko 700 km². Nakon određenja granica prostornim planom određuju se i odvajaju prostori različitih interesa (strogo zaštitni, znanstveno-istraživački i turističko-rekreativni, smještaj, (domovi i kampiranje) itd.

- Otvorenost posjetiteljima. Nacionalni park mora biti svima dostupan, što je u biti demokratska koncepcija koja ne smije biti zanemarena. Među navedenim kriterijima ovaj je zacijelo najlakše ostvariti, ali upravo zato treba biti osobito oprezan da ne bi bilo nepredviđenih neželjenih posljedica.

Dugoročno gledano, u planinu bi došlo više posjetitelja, jer područje postaje "nacionalno dobro", uz određene uvjete dostupno svima. Prema iskustvima drugih nacionalnih parkova proglašenje nacionalnog parka i s njime vezano povećanje broja posjetitelja nije najbolje (ali možda ipak je najsretnije) rješenje zaštite prirode. Prvi takav način popularizacije Velebita bilo je otvaranje Velebitskog planinarskog puta, planinarske magistrale koja je doista ostvarila cilj da popularizira Velebit, ali su nesavjesni obilaznici za sobom ostavili hrpe smeća i opustošili prirodu uzduž staza.

Naime, na zaštićena područja je usredotočeno mnogo turizma, športa i rekreacije. Zaštićena područja poput NP "Plitvička jezera" već trpe od prevelikog mnoštva ljudi, jer tako se uništava kvaliteta onoga zbog čega posjetitelji dolaze u te krajeve. Dakle, posjet treba organizirati bez prevelike koncentracije posjetitelja, izbjegavajući u zaštićenim područjima masovni turizam.

Bez određene infrastrukture posjet izletnika Velebitu gotovo nije moguć. Sadašnji relativno mali i ograničen kapacitet planinarskih domova, kao i prometna (ne)pristupačnost sa sadašnjim stanjem cesta, izvrstan je regulator broja posjetitelja, te bi više-manje takvo stanje, koje je ustvari optimalno, trebalo očuvati. S proglašenjem nacionalnog parka zasigurno bi došlo do proširenja infrastrukture i kapaciteta koje bi Velebit još mogao podnijeti, no iza čega, kao i drugdje, obično slijede nezaštitariski postupci, čiji bi se odraz najbolje vidio nakon nekoliko godina.

- Znanstvene, kulturno-prosvjetne i odgojne funkcije. Znanstvene funkcije odnose se na proučavanje prirodnih procesa na koje čovjek ne utječe, pa su stoga zaštićena područja izvrsne učionice na otvorenom za naobrazbu zainteresiranih. Istraživanja su već dosad dala značajne rezultate, a istraživači su bili prvi koji su otkrili vrijednosti ove planine i približili ih širem krugu ljubitelja prirode.

Zašto zaštita

Valja svakako postaviti pitanje svrhe i ciljeva zaštite Velebita.

Velebit se, nasreću, sam "štiti" bolje nego što ga mi štitimo, svojom veličinom i nepristupačnošću zbog kojih mnogi njegovi djelovi naprosto ne mogu biti gospodarski iskorišteni. Stoga možda zbunjuje što s jedne strane govorimo o prirodnoj usčuvanosti, a s druge o potrebi zaštite. Postavlja se pitanje zašto je zaštita potrebna i od koga ili čega treba zaštititi Velebit, ako je priroda na njemu usčuvana.

Naime, treba prvenstveno govoriti o brizi za Velebit, više nego o zaštiti od nekoga ili nečega, a da pojmom zaštite obuhvaćamo zaštitu od sječa šume u punom smislu te riječi, kao i formalnu "brigu" i promišljanje korištenja prirodnih vrijednosti. Briga za očuvanje Velebita je

neophodna, ali valja se također upitati je li nacionalni park najpogodniji oblik

brige i što bi se zbi/lja dobilo proglašenjem.

Nacionalni parkovi prema definiciji služe zaštiti ekosustava i rekreaciji pu-

čanstva. Nacionalni parkovi postaju središnje točke očuvanja prirode u Europi, jer se u njima isključuju štetne djelatnosti, a dopuštaju se turistički posjeti sve dok je to u skladu s ciljevima upravljanja. Za nacionalne parkove zahtijeva se podjela na zone, što omogućuje visok stupanj zaštite i dopuštanje neškodljivog korištenja drugih.

Kategorija nacionalnog parka svakako je najpopularniji i najpoznatiji oblik zaštite i ujedno najorganiziraniji oblik zaštite. Proglašenjem nacionalnog parka, borba za zaštitu Velebita ne bi prestala, već bi postala organiziranija, usmjerenija i svrhovitija. Umjesto rješavanja formalnosti, tada bi se moglo pristupiti izravno provedbi zaštite. Formalnom zaštitom omogućuje se očuvanje prirodne ravnoteže biljnog i životinjskog svijeta. Takva zaštićena područja za mnoge su životinjske vrste doslovno zadnje utočište. Zaštita prirode nije sama sebi svrhom, već je svrha njezino promišljeno i kontrolirano korištenje, zaštita od pretjeranog čovjekovog utjecaja na ekosistem kojeg smo i mi ljudi, na kraju krajeva, dio.

S jedne strane, široko gledano, ograničenja i zabrane ograničavaju suvremenog čovjeka i kroz to indirektno ruše demokratska načela slobode kretanja i ponašanja. S druge strane svjesni da je suvremeni čovjek danas suočen sa potrebom da prirodu zbog sebe samog zaštiti također od sebe samog.

Zaštita - još uvijek upitna?

Koliko god Velebit bio vrijedan cjelovite zaštite, od proglašenja nacionalnog parka smo još uvijek daleko, realno gledano, jer zbog intenzivne šumske eksploatacije, koja je ključna gospodarska djelatnost u okolnim privredno nerazvijenim krajevima, i različitih drugih (većinom gospodarskih) interesa, te zbog ogromnih dimenzija, problem cjelovite zaštite je i dalje neriješen. Međutim, ne može se reći da je problem

na mrtvoj točki, budući da su određeni napori ipak vidljivi, iako još nisu dovoljno učinkoviti. Sadašnje se zaštitarsko djelovanje odnosi na postupno rješavanje pojedinačnih problema zaštite.

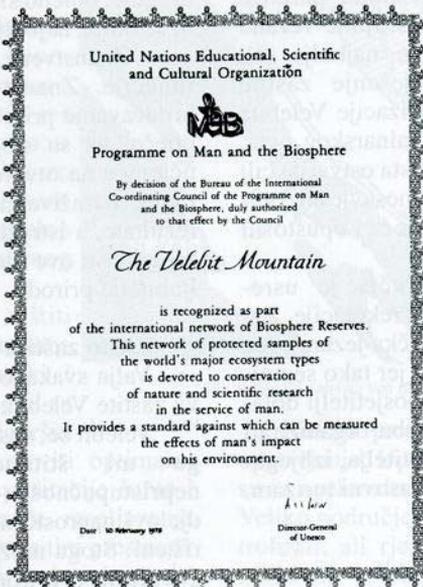
Promatramo li problem zaštite Velebita i dugotrajnu sporost u rješavanju tog problema u širem smislu, možemo zaključiti da se zaštiti i očuvanju prirode u nas još uvijek ne pridaje dovoljna društvena važnost, ponajviše na štetu prirode.

Prečesto se zaštićena područja promatraju odvojeno od gospodarskog i kulturnog života naroda, odvojeno od naše uobičajene skrbi. Umjesto toga, treba ih promatrati u okviru šireg planiranja i staviti u središte strateškog razmišljanja u lokalnim, nacionalnim i međunarodnim okvirima.

Planiranje valja provoditi u dugoročnom javnom interesu, a ne smije se dopustiti da privatni interesi nanose štetu zaštićenim područjima. Mnogo ljudi živi u prenapučenim gradovima, tj. fizički i emocionalno daleko od zaštićenog područja, što pridonosi nerazumijevanju potrebe za postojanje zaštićenih područja. Takvo nerazumijevanje postoji čak i u

seoskim područjima, te treba djelovati na svestranom osvještanju o potrebi zaštite okoliša.

Mnogobrojna područja ugrožena su kao nikada prije, ali ipak postoje mogućnosti zaštite i razne inicijative o očuvanju prirode koje treba iskoristiti, jer bila bi velika šteta dopustiti da se stanje sadašnje relativne ušćuvanosti sada pogorša. Danas kada su spoznaje o sveopćoj ugroženosti prirode i potrebi njezine zaštite postale su bjelodane i neosporne, danas kada znamo što i kako oštećuje prirodu, kada znamo razumijevati prirodu i život u njoj, dužni smo prema budućnosti čovjeka i svih drugih vrsta na Zemlji spriječiti da se iz kratkovidnih ekonomskih razloga zaobilazi problem zaštite prirode i odlučnije pristupiti zaštiti naših prirodnih vrijednosti.

Povelja o proglašenju Velebita svjetskim rezervatom biosfere

"KAMENARA" U ŠIBENIKU

Ante Juras, Šibenik

Sredinom prosinca 1976. članovi su šibenskog "Kamenara" obilježili značajan jubilej, sedamdeset godina od osnivanja svog Društva.

Proslava je organizirana u restoranu Građevinskog poduzeća "Lavčević" susretom nekadašnjih i sadašnjih članova i uz nazočnost predstavnika društvenog života grada i Županije, predstavnika niza planinarskih društava, te sponzora koji podupiru ovo uzorno planinarsko društvo. Uz zajedničku večeru, dobru glazbu i ples, našlo se vremena i za oživljavanje dragih uspomena iz duge povijesti šibenskog planinarstva. Sadašnji su članovi pričali o svojim djelatnostima, uz projekcije odabranih slajdova, a raniji su članovi govorili kako su oni nekada planinarili i koje su planine najčešće posjećivali. Susret je obogaćen i fotografijama iz stare fotoarhive Društva, kako bi potakle sjećanja i ugodne razgovore, te predstavljanjem novog broja društvenog glasila i prigodne naljepnice.

Unatoč vrlo oskudnoj arhivi i pisanoj riječi, o povijesti Društva doznajemo iz ondašnjeg tiska, te iz sjećanja "Kamenarovih" članova.

Za rodni list Društva možemo smatrati članak objavljen na šestoj stranici tjednika "Novo doba", koji je izlazio između dva svjetska rata, od 6. siječnja 1926. godine. Tu piše da je HPD osnovalo 3. siječnja u Šibeniku svoju podružnicu pod imenom "Kamenar". Za svoga je predsjednika izabrala zubara Miho Jerinića, uglednog Šibenčanina,

političara, pjesnika, novinara i izdavača novina. U odbor su još izabrani: trgovac Ivan Čičin-Šain za potpredsjednika; odvjetnik dr. Ivan Kožul za tajnika i trgovac Ferdo Erega za blagajnika.

O prvim počecima malo znamo, ništa osim da je u to vrijeme snažno utjecao na organizirano planinarenje u Šibeniku prof. Umberto Girometta, otac dalmatinskog planinarstva, i njegovi suradnici u Splitu i po Dalmaciji.

Nažalost, Društvo prestaje djelovati već 1928. godine. Dvije godine postojanja bilo je ispunjeno čestim izletima u bližu okolicu i suradnjom s bratskom podružnicom "Mosor" iz Splita. Prilikom svakog izleta upriličena su i prigodna predavanja.

Prvi predsjednik društva Miho Jerinić (Ston, 1872 - Šibenik, 1955) osobnim je djelovanjem i političkim nastupima obilježio šibensko razdoblje između dva svjetska rata. Pisac je brojnih pjesama, izdavač nekoliko novina i knjiga. Školovao se za dentista u Beču. Od 1913. je djelovao kao prvi školovani zubar u Šibeniku. Kao novinar izdavao je i uređivao listove Dalmatinski Hrvat i Jadranski Samobran, a bio je vrlo aktivan i u političkom životu. Već kao sveučilištarac izdavao je u Beču 1903. i 1904. dvomjesečnik Ujedinjena Hrvatska, u kojem je širio ideju ujedinjenja svih Hrvata izvan okvira Austro-Ugarske monarhije.

Objavio je dvije zbirke pjesama: Pjesme vječnog roba (1926) i Flora croatica - Hrvatska ružica (1938).

Miho Jerinić, osnivač "Kamenara" i njegov prvi predsjednik

Kao djelatnik šibenske Školske poliklinike napisao je upute i savjete školskoj djeci "Moje zdravlje, moj odgoj i moj duh" (1931).

Uz njegovo izraženo domoljublje vezana je i ljubav prema športu i planinarenju, uopće prema prirodi i svom hrvatskom narodu. Njegovu športsku opredijeljenost potvrđuje i podatak da je kao student iz Beča do rodnog Stona stigao biciklom.

Bio je u šibenskim relacijama nesumnjivo zanimljiva osoba, nazočna i zapažena u društveno-političkim zbivanjima četrdesetih godina našega stoljeća.

Društvo je obnovilo rad 5. lipnja 1936, kad je u Hotelu "Krka" održana osnivačka skupština. Otvorio ju je dr. Marko Selem, naglasivši potrebu postojanja planinarskog društva za Šibenik i okolicu. U Odbor podružnice su izabrani: Antun Frua za predsjednika, Bogdan Iljadica za potpredsjednika, Bruno Nazor za tajnika i dr. Marko Selem za vođu.

Društvo je prilično uspješno djelovalo. Priređivani su izleti u bližu i dalju okolicu, a na izlete su često pozivani nečlanovi i školska mladež. Kad je Društvo prestalo raditi ne znamo. Imamo tek podatak da je naredna osnivačka skupština, treća po redu, održana 10. studenoga 1949. Bilo je to vrijeme kad su ukinute planinarske sekcije po tzv. fiskulturnim društvima. Osnivanje Društva potaknuo je dr. Rafael Dolinšek, a u Odbor su izabrani: Srećko Iljadica za predsjednika i Anđela Bedeniković za tajnicu. Rad je Društva iz godine u godinu bio sve intenzivniji i uspješniji. Planinarilo se po hrvatskim i bosanskim planinama i sudjelovalo na planinarskim sletovima koji su predstavljali vrlo popularan oblik aktivnosti.

Od 10. studenoga 1949. pa do 1956. godine za predsjednika Društva birani su, osim već spomenutog Srećka Iljadice, dr. Josip Žokalj i Josip Ljubković - Babo.

Posljednji predsjednik, do prestanka rada 1962. godine, bio je Branko Erak. Za vrijeme

njegova čelništva "Kamenar" je doživio svoj procvat i ugled. Najviše se planinarilo po Velebitu, a glavna je baza bio planinarski dom pod Štirovcem. Šibenski su planinari redovito posjećivali Kozjak, Mosor i Biokovo, zatim Dinaru i Prominu. Potakli su osnivanje društva u Drnišu, a kad je osnovan i Savjet planinara Kotara Šibenik, zajednički su uređili, u napuštenoj seoskoj kući u Dolcu na Promini, (850 m) planinarsko sklonište i svečano ga otvorili 29. studenoga 1959.

Lječnik dr. Ivan Žokalj, najpopularniji šibenski planinar, 1958.

Pored predsjednika Eraka, tada su se istakli članovi: dr. Ivan Žokalj, Biserka i Josip (Babo) Ljubković, Olga Manojlović, Branko Friganović, Duško Berić (višegodišnji tajnik), dr. Emil Ofner i članovi njegove obitelji, Špiro Bujas, Jere Mrndže, Zdenka Iljadica, te malo poslije Veljko Martinović, Ivo Balin, Ivo Sekso, Jelka i Ante Kelava i drugi.

Dr. Ivan Žokalj (Samo-bor, 30.12.1895 - Šibenik, 17.2.1969), najpopularnija je planinarska ličnost toga vremena. U Šibenik je došao iz Zagreba, nakon rata, i radio na osnivanju

planinarskog društva.

Studij medicine otpočeo je u Zagrebu, a završio u Pragu i Gracu 1923. Kao liječnik opće medicine radio je u više mjesta u Hrvatskoj, a u Šibeniku oko 25 godina kao liječnik (izvanredan dijagnostičar!), zamjenik ravnatelja Doma zdravlja te kao član i predsjednik liječničke komisije u Zavodu za socijalno osiguranje.

Kao pasionirani planinar, najčešće planinarsamotnjak, svakog je vikenda odlazio u planine ili brdovito zaleđe grada. Liječio je gorštace po planinama kuda je prolazio, pa su ga svi poznavali i poštivali i rado viđali u svojim kućama i planinskim stanovima.

Uz njegovo planinarsko djelovanje vezane su i razne anegdote. Tako je, kao predsjednik liječničke komisije, teško davao bolovanja. Međutim, duže bolovanje mogao je dobiti onaj

pacijent, nastanjen podno Promine, koji se obvezao da će do planinarskog skloništa na Promini donijeti bar po koju vreću cementa ili pijeska, popraviti krov, pozajmiti mazgu ili margarca da odnese neki teret do skloništa i tome slično.

Osobno je sklonište opremio rashodovanim bolničkim krevetima, madravicama i pokrivačima.

Najviše je volio i obilazio Prominu, Dinaru i Velebit, a omiljele su mu bile i šetnje uz Čikolu i skradinskim područjem. Sudionik je više planinarskih sletova (Tjentište, Velebit, Petrova gora i druga). Posjedovao je veliku kolekciju fotografija s raznih planina i bogatu zbirku runolista. Zalagao se za izgradnju doma na Dinari, a planinari su već tada predlagali da se dom nazove Žokljevo prenočište.

Društvo je organiziralo logorovanja za djecu lošijeg socijalnog statusa, slabo uhranjenu i boležljivu. Logorovanja je naručio i financirao ondašnji Centar za socijalnu skrb, pa su ta logorovanja bila svojevrsna oporavilišta. Prvo je bilo 1957. u Vrlici za 30 djece, a drugo u Borovači kod Bosanskog Grahova 1958. s istim brojem djece. Logor su vodili planinari. Za djecu su organizirali pješačenje i šetnje po svježem zraku i zdravoj planinskoj prirodi, priređivali športska natjecanja i tome slično. U večernjim satima prikazivali su filmove, na čiju su projekciju masovno dolazili i mještani. Zapovjednik logora bio je planinar Branko Friganović.

Za višednevne izlete najviše se koristila željeznica jer su planinari uživali popust, a za kraće kamion Poduzeća za hortikulturu "Zelenila". Odgovorni djelatnici toga poduzeća bili su članovi Društva, pa je prijevoz bio dostupan svačijem džepu. Putovalo se makadamom, jer je asfaltnih cesta bilo malo, a kamion marke "Gaz" imao je drvene klupe za sjedenje. Takav "komfor" nije smetao planinarima i raspoloženje je uvijek bilo na visini. Na 1. slet planinara Jugoslavije, u Tjentište, 4. srpnja 1958, putovalo se tim kamionom. Među tisuću sudionika sleta, Šibenčana je bilo trideset. Na povratku je dio članova odabrao za prijevoz popularnog "Ćiru", pa su posjetili Sarajevo i Trebević.

Tada su bili rijetki pečati na planinskim vrhovima, pa su planinari dokazivali svoje uspone putnim kartama, razglednicama, fotografijama, bonovima za prehranu na zajedničkim akcijama, potpisima i sitnim suvenirima. U planinarsku iskaznicu otiskivali su i pečate željezničkih postaja, restorana i slično.

Markacija je bilo malo i za orijentaciju su služili planinski stočarski stanovi ili neki markantni prirodni objekti. I domova je bilo malo. Spavalo se na sijenu u kolibama, a plaćalo planincima konzervama, rakijom i sl. Seljaci su planinare najčešće častili purmom, a kad bi je planinari prelili ribljom konzervom, onda je to za sve bila prava poslastica. Starija generacija sjeća se velikog planinarskog plesa u šibenskom hotelu "Krka" organiziranom po uzoru na ondašnje sindikalne, vatrogasne i druge plesove. Bio je dobro posjećen i ulaznice su pokrile sve troškove. Lutrijske zgoditke osigurala su razna poduzeća, a glavni je zgoditak bio "šandulin". Na plesu je svirao i pjevao tada vrlo popularni splitski sastav "Kvik".

Poslije odlaska predsjednika Eraka u Pulu, Društvo je životarilo i konačno obustavilo rad.

Ponovno je osnovano u proljeće 1981. i iste godine prestalo raditi. Nakon skoro dvadesetogodišnjeg prekida, šibensko je planinarstvo izgubilo tradiciju i samo su rijetki zaljubljenici prirode odlazili u planine. Zato predsjednica Mirna Ljubković nije mogla računati na podršku i aktivnost članstva.

Posljednja osnivačka

skupština, peta po redu, održana je 10. siječnja 1985. Te se godine, na Danu planinara Dalmacije na Promini, rodila ideja o ponovnom oživljavanju Društva. Skupština je u Izvršni odbor izabrala Ivu Antunca za predsjednika, Antu Jurasu za tajnika, Zdenku Antunac za blagajnicu i za članove Duška Berića, Mirsada Imamovića, Ivicu Jerkovića i Branka Nimca.

Od toga vremena Društvo bilježi zavidne rezultate u radu i svrstava se uz bok najaktivnijih društava u Hrvatskoj.

Poželimo mu daljnje uspjehe i vječnu mladost!

Poklon torta za 70-obljetnicu u obliku šibenske narodne kape, remek-djelo slastičara Ljube Jurina

foto: Sanja Glomus

PRVA OBLJETNICA

PLANINARSKOG SAVEZA HRVATSKE REPUBLIKE HERCEG-BOSNE

Ivan Salopek, Mostar

Planinarski savez Hrvatske Republike Herceg-Bosne utemeljen je 19.12.1995. u Mostaru, a 14. i 15. 12.1996. je obilježena prva obljetnica. U Savez je učlanjeno sedam društava širom Herceg-Bosne: "Prenj 1933" Mostar, "Tisovac" Busovača, "Vitez" iz Viteza, "Kuk" Bučići-Novi Travnik, "Bitovnja" Kreševo, "Pogorelica" Kiseljak i "Cincar" Livno. Dosad su imali zajedničke uspone na Busovačke Staje, Gradinu iznad Bučića i Kamešnicu.

Na svečanost obljetnice odazvali su se: "Prenj 1933", "Tisovac", "Kuk" i "Vitez" s 19 članova. Oko podne su hodočastili u Međugorje, a popodne stigli u Gorance kraj Mostara na uzgajalište divljači Dolac (920 m) pod Golim brdom. Susretljivi vlasnici Šimun Marić i njegov sin Ivan Marić Dunan velikodušno su ustupili Savezu svoju novu vikendicu za dva dana proslave. Značajne srne i košute plijenile su pozornost, dolazeći do ograde uz vikendicu.

Planinarsku večer uveličali su i gosti, ukupno je bilo 26 osoba. Predsjednik Saveza g. Dražen Pažin pozdravio je sve nazočne i ukratko ispričao povijest Saveza i aktivnosti. Društva su tijekom domovinskog rata ostala bez članstva, prostorija, opreme, planinarskih kuća i vozila. Tri društva

obnavljaju svoje kuće: na Bučića Ravni, Polomu i Lopati. Ministarstvo za prosvjetu, kulturu i šport HR H-B priskočilo je u pomoć skromnim novčanim iznosom. Vrijeme je da se obnavlja gorska služba spašavanja, ali treba novčanih sredstava za zimsku i ljetnu obuku, i to svake godine, te za nabavku užadi i klinova. Dobra je suradnja s Hrvatskim planinarskim savezom u Zagrebu i Dalmatinskim planinarskim savezom u Splitu. Odazvali smo se na Dan dalmatinskih planinara na Marin Vijenac (705) i Kamešnicu (1809) s 50 članova. Predsjednik je uručio dvanaest spomen-plaketa.

Poslije službenog dijela, nastavljena je večer uz pjesmu, gitaru, pošalice, anegdote i smijeh.

Sutradan je slijedio uspon od četiri sata preko Vratnica, Nugla i uz Veliku Vljajnu do izvora Dobrilja (1100 m), pa preko Vilinog polja, Korita i uz Koritsku stranu na Vranic, te nazad u Dolac. Bio je sunčan svjež dan, pravo vrijeme za pješčačenje. Trinaest izletnika bilo je oduševljeno vidikom na Vrda, Prenj, Čvršnicu i Čabulju.

Sa željama za čestit Božić, sretnu Novu godinu i sigurnu vožnju, gosti su otputovali, a članovi domaćini iz "Prenj 1933" oprali suđe i očistili vikendicu.

Vijest u posljednji čas:

DARKO BERLJAK - novi tajnik Saveza

Glavni odbor Hrvatskog planinarskog saveza je na svojoj godišnjoj konferenciji 22. veljače izabrao Darka Berljaka za novog profesionalnog tajnika Saveza, nakon odlaska Nikole Aleksića u mirovinu. Berljak je istom prilikom podnio ostavku na amaterskoj dužnosti predsjednika Izvršnog odbora i tu je funkciju preuzeo dosadašnji dopredsjednik Vlado Novak iz Samobora.

TKO JE TKO U HRVATSKOM PLANINARSTVU

MILAN SUNKO

Ugledni splitski planinar prof. Milan Sunko nedavno je proslavio 70. obljetnicu života i 40. obljetnicu marljivog planinarskog rada, i red je da ga predstavimo čitateljima bar kratkom životopisnom skicom. Rođen je 1. rujna 1926. u Starom Gradu na Hvaru. Osnovnu i srednju školu pohađao je u Splitu, a pedagoški fakultet završio u Rijeci. Dugo godina je radio u Brodograditeljskoj srednjoj školi u Splitu, kao nastavnik, voditelj stručno-metodičkog praktikuma i ravnatelj škole. Desetak je godina radio u Zavodu za stručno obrazovanje kao prosvjetni savjetnik, odakle je otišao u mirovinu. Za postignute rezultate na unapređivanju pedagoške teorije i prakse dobio je "Nagradu Ivan Filipović" 1986. godine.

Član je HPK "Split" u Splitu od 1956. U svom športskom i planinarskom djelovanju (bavio se košarkom i atletikom) iskazao se kao organizator i voditelj mnogih planinarskih djelatnosti (susreti, skupovi, sletovi). Posebno je zapažen njegov rad s mladima. Osnivao je planinarske sekcije u splitskim srednjim školama. Godinama je član uprave i više godina predsjednik HPK "Split".

Naročitu pozornost pridaje planinarskoj edukaciji članstva. Organizira i vodi planinarske izlete, ture i pohode, organizira označavanje i održavanje planinarskih puteva. Trasirao je i 1979. ostvario *Planinarski put "Dalmacija"*, koji se proteže od Labišćice preko Kozjaka, Mosora, Omiške Dinare do Biokova u dužini oko 120 km. I danas je član Komisije za planinarske puteve HPS zadužen za dalmatinsko područje i još uvijek je aktivan markacist.

Posebnu pažnju pridaje specifičnim djelatnostima u planinarskoj organizaciji. Svojim sugestijama, savjetima i najviše primjerom potiče postupan napredak u sredini gdje djeluje. Osobito treba istaknuti njegovu zaslugu za osnivanje *Stanice planinarskih vodiča u Splitu (1976)*, čiji je i danas pročelnik. Stanica postiže lijepe rezultate zahvaljujući upornom organiziranom školovanju i stručnim usavršavanjem planinarskih vodiča i vodiča društvenih izleta. Organizirao je mnoge planinarske vodičke škole i tečajeve, sudjelujući kao predavač, instruktor i voditelj, čime je dao vidan doprinos unapređivanju vodičke službe u Splitu.

Bio je i pobornik planinarske orijentacije, organizirao tečajeve i predavanja, postavljao orijentacijske staze i organizirao natjecanja u kojima su sudjelovali planinari, školska i studentska mladež (1976-1980). Stečena iskustva poslužila su mu da priredi za tisak *"Priručnik iz orijentacije"*, koji je izdalo HPK "Split" 1995. godine, a posvećen je 120. obljetnici organiziranog hrvatskog planinarstva. Dugogodišnji je suradnik našeg časopisa.

Kao planinar je sudjelovao u brojnim pohodima. Obišao je sve planine u Hrvatskoj i dobar dio u alpskim zemljama. Marljivo je obilazio planinarske putove, tako da ih je od 1972. do 1994. završio 34 i tako dobio naslov *"Planinar-transverzalach"*.

Za zaslužan i požrtvovan rad dobio je brojna priznanja, među njima Srebrni i Zlatni znak PSH, Srebrni i Zlatni znak bivšeg PSJ, nekoliko plaketa SFK, plaketu Udruge za šport i rekreaciju djece i mladeži grada Splita (za doprinos razvoju športa u školi 1996. godine), i njemu najdražu, plaketu HPS 1993. godine.

karikatura: Krešić

(ŽELJKO POLJAK)

IN MEMORIAM

MARIJA MASLOV (1903-1996)

Dana 17. siječnja preminula je u 94. godini života dugogodišnja članica PD HPT "Sljeme" Marija Maslov. S Mirogoja ju je 21. siječnja ispratio velik broj planinara i prijatelja na ukop u Bašku Vodu, odajući počast jednoj od najstarijih aktivnih članica planinarske organizacije.

Marija potječe iz ugledne i poznate obitelji Granić iz Baške Vode, no rođena je 29.10.1903. u Prološću kraj Imotskog, gdje joj je otac radio kao učitelj. Dvadesetih godina završava realnu gimnaziju i zapošljava se kao poštanska djelatnica. Zbog pritiska talijanskih fašista na njezinog supruga Vicka, profesionalnog novinara, mora napustiti Split i dolazi u Zagreb, gdje nastavlja raditi u pošti sve do umirovljenja.

Zanimanje za planinarstvo iz rane mladosti poslije je preraslo u oduševljenje i ostala mu je vjerna do kraja života. U Zagrebu je bila među prvima koji su s oduševljenjem prihvatili ideju da PTT radnici osnuju vlastito društvo. U prvoj Upravi prihvaća se dužnosti voditelja financijskih poslova i otada pedesetak godina (!), uz neprekidno članstvo u Upravi, obavlja tu dužnost volonterski - vjerojatno je-dinstven slučaj. U Planinarskom odboru Zagreba i HPS djeluje kao delegat "Sljemena".

Organizirala je i vodila stotinjak izleta u domaća i inozemna gorja, prošla mnoge transverzale (Slovensku čak tri puta), obišla gotovo sve vrhove u bivšoj državi, četrnaest se puta popela na Triglav, planinarila u Bugarskoj, Španjolskoj, Austriji, Švicarskoj. Aktivna do duboke starosti, pokazala je primjerom kako se radi na širenju planinarstva. Za svoj svestran i dugogodišnji rad dobila je mnoga priznanja planinarskih organizacija, Zlatni znak HPS još davne 1967. godine.

Spomenimo i njezine brojne priloge u planinarskim publikacijama, koji se odlikuju dubokom osjećajnošću. Neka o tome svjedoči ovaj citat: "Okrenem stranicu noći, zatvorim knjigu svoga sna - budim se. Pogledam kroz prozor i vidim istinu, zima je ostala iza nas. Ustajem, žurim, ostavljam asfalt, neboder i cijeli grad. Vozim se, a s desne i lijeve strane po livadama, vrtovima i dvorištima rascvjetane vočke sa svojim granama bijele i ružičaste boje. Eto me na šumskoj stazi, prati me šum potoka. Polako gazim, postizem visinu, po koji žuti cvijet ili busen - to su rascvjetani jaglaci. Dalje ulazim u prilično gustu ali голу šumu, tek poneki pupoljak ili koja zelena latica. I tako stigoh na Sljeme, naše drago Sljeme".

Posvećujući ove retke "našoj Mariji", kako smo je od milja zvali, odajemo joj poštovanje i izražavamo zahvalnost za sve ono što je dala našem planinarstvu. Hvala, Marijo!

PLANINARSTVO U TISKU

"HRVATSKI ZEMLJOPIS" ZANIMLJIV I ZA PLANINARE !

Već tri godine izdavačka kuća "Dr. Feletar" iz Koprivnice izdaje redovno svoj časopis "Hrvatski zemljopis" s člancima iz zemljopisa i povijesti, a namijenjen prvenstveno školama. No planinari koji su naišli na nj preko svojih srednjoškolskih đaka, već su se od prvog broja mogli susresti s ponekim člankom koji može i njih zanimati.

U prvoj godini izašlo je 9 brojeva, u drugoj 8, a sada u trećoj pojavilo se 5 brojeva. Brojevi prate dačku školsku godinu, no listajući ih, vidimo da osim srednjoškolaca mogu svakako zanimati i nas planinare, sve zaljubljenike u prirodu, ali i one koji iz prošlosti hrvatske povijesti žele saznati niz potpuno točnih i zanimljivih podataka. Sponzorirajući planinarske ekspedicije (Prvu hrvatsku himalajsku ekspediciju Cho Oyu '95, te Grenland '96) izdavač je dokazao svoju

privrženost toj ljudskoj djelatnosti i prema tome zaslužuje i našu pažnju.

Analiziramo li sve dosad objavljeno u ovom časopisu, izdavač je zaista opravdao svoje riječi iz prvoga "pilot" broja: "Željeli bismo da kroz zanimljivo ali vrijedno štivo zavolite zemljopis, te da o svom zavičaju, o Hrvatskoj i o Svijetu saznate što više". Zaista je napisano potpuno točno!

Pošto bi se o brojnim dosad objavljenim člancima moglo mnogo toga kazati, osvrnut ću se ili, bolje kazano, samo nabrojiti i upozoriti na one koji mogu zanimati i nas planinare. Vrijednost je članaka i u tome da ih uz opisni dio prati i niz izvrsnih kolor snimaka reproduciranih na kvalitetnom papiru. Cijena pojedinačnog broja je 20 kuna. Tko poželi pročitati nešto od dosad izašlog, nadam se da će to naći u uređništvu časopisa, sada na zagrebačkoj adresi (Nova Ves 7, tel/fax 410-022).

Već u prvom broju (svibanj 1994) časopis opisuje otkriće Lukine Jame na Velebitu (autori Dražen Perica i Ružica Karadžić). Nekoliko brojeva poslije Darko Dular opisuje 35 sati na strmoj stijeni El Capitena (Sierra Nevada u Kaliforniji). Fotografije uz taj članak savršeni su dokumenti, a fotografiju kakva je na naslovnoj stranici tog broja, moram priznati, da nisam još vidio u našem časopisu! U tom broju nije zaboravljen ni naš NP Paklenica: članak Južni ukras Velebita - perom i kamerom (mr. Dražen Perica). Darko Dular se ponovno javlja člankom Mont Blanc - Oluja na krovu Europe, ponovo sa snimkom na naslovnoj stranici. Dr. Adolf Marić objavljuje prilog iz Kanade o NP Banff- oaza mira u Stjenjaku, sa snimkama impozantnih planinskih vrhova obavijenih snijegom. Svečenička "Pustinja" Blaca na Braču iz pera vrsnog pisca Tomislava Đurića obično je "meta" posjeta i brojnih planinara, koji možda svoj obiteljski ljetni odmor provode uz obale ovog otoka.

U drugom godištu prof. dr. Ognjen Bonacci iz Splita piše članak Krš u Kini, bogato dokumentiran slikama i crtežima. Napomenimo usput da u svim godištima povremeno ima i članaka iz našeg špiljskog podzemlja, ilustriranih snimkama na finom papiru. Otocima Kornatima (po njima postoji pomalo već

zaboravljen planinarski put!), koje opisuje dr. Dragutin Feletar, sa snimkama njegove kćerke Petre, posvećen je glavni dio broja. Darko Dular putuje i snima dalje po svijetu i svoje dojmove donosi u članku Šok zvan Kathmandu - putovanje do Krova svijeta. Prikazom Oko Mosora Krešimir Ružić je osvježio znanje o Poljičkoj republici i ovoj planini, čestoj "meti" splitskih i drugih planinara. Članak Kalnik - ljepota prirode i povijesti, nama planinarima upotpunjuje znanje o ovoj planini, o njenim vrijednostima i o manje znanim rijetkostima jedne cvjetne livade, gdje možemo naići i na rijetkoga crvenog pauka. O kronologiji osvajanja krova svijeta Mt. Everesta piše Darko Dular, opisujući i ilustrirajući ujedno svoje dojmove s ekspedicije Planinarskog saveza Zagreba iz 1989. godine. Našu najdražu hrvatsku planinu,

Velebit, opisuje i snima dr. Radovan Kranjčev u članku Sjeverni Velebit, dočaravajući nam ga na svoj specifičan botaničko-zoološki način. Ekspediciju na Grenland god. 1996. opisuje i ilustrira ponovno Dular pod naslovom Grenland - terra incognita. Indija i Himalaja privukli su i autora Boba Ijačića, koji piše Na Garh wal Himalayi u zadnjem broju drugog godišta.

Treće godište, sa člancima Aconcagua na 7000 metara (Vedran Vračar) i Kroz Bijele stijene (dr. Radovan Kranjčev) izdavač potvrđuje svoju naklonost planinskim prostorima. Na objavu uspješnog povratka alpinističke ekspedicije "Grenland '96", nastavlja se članak Posljednji veliki kamen Darka Dulara, sa zaista duhovitom epp-snimkom: Predah uz dobro štivo ("Hrvatski zemljopis" u ruci alpinista koji visi na užetu).

Nadam se da će izdavač svoje čitatelje i ubuduće obdariti mnoštvom vrijednih informacija, od "podzemlja" Zemlje i morskih dubina do svemirskih visina i suvremenih GEO-INFO novosti. Preporučam planinarima taj časopis "iz dječje torbe", jer vas on svakako neće razočarati.

(DR. SREĆKO BOŽIČEVIĆ)

ISPRAVAK

U članku in memoriam mr. Miroslavu Filiću (HP 11-12, 1996, str. 339) točan datum rođenja treba biti 19. studenoga 1934, a smrti 6. listopada 1996.

“Bilogorski planinar” broj 42, za prosinac 1996., donosi reportažu s proslave 20. obljetnice Koprivničkog planinarskog puta, članak fra K.Jurišića o imenu Biokova, pjesmu u prozi “San” Mire Šincek, putopis s Velebita Vesne Jurković, iz Skandinavije T. Sableka, iz Kamačnika E. Ostojića i opis prilaza Istarskom planinarskom putu, ukupno 24 stranice s dvadesetak ilustracija. Izdavač HPD “Bilo”, 48000 Koprivnica, pp 45, cijena 10 kn.

“Okoliš” broj 63 za listopad 1996. Već šestu godinu izlazi ovaj ekološko-zaštitarski časopis koji izdaje Državna uprava za zaštitu okoliša u Zagrebu. Na 36 stranica naći će i planinari obilje zanimljivih priloga, ponekad i neku planinarsku temu. Bilo bi dobro da svaki planinarski dom i svaka društvena prostorija ima na stolu taj časopis, koji ima ne samo informativnu, nego i edukativnu vrijednosti. Pogotovo zato što se dobiva besplatno. Dovoljno je izdavaču uputiti zahtjev na priloženom obrascu.

(ŽELJKO POLJAK)

OKOLIŠ

Ako želite primati glasilo **OKOLIŠ**, ispunite zahtjevnici:

Ime i prezime

Institucija

Ulica i kućni broj

Mjesto Zemlja

1 ili 2 primjerka (zaokružite)

Zahtjevnici pošaljite na adresu:

DRŽAVNA UPRAVA ZA ZAŠTITU OKOLIŠA, Uredništvo glasila “Okoliš”,

Ulica grada Vukovara 78, HR-10000 Zagreb

Napomena: Glasilo “Okoliš” je besplatno.

ZAŠTITA PRIRODE

ZAŠTITITI UČKU KAO PARK PRIRODE

Tragom napisa dr. Srečka Božičevića Ukroćeni podzemni vodotok objavljenog u časopisu Hrvatska vodoprivreda, kojim se zalaže za očuvanje podzemnih voda u utrobi Učke, iz Komisije za zaštitu prirode HPS upućen je opetovani prijedlog Društvenoj upravi za zaštitu kulturne i prirodne baštine za proglašenje Učke prakom prirode na cijelom području obadje županije (Primorsko-goranske i Istarske), a ne samo na ograničenom području s primorske strane kao park-šume. Naime, stajalište izraženo na skupu planinara i ljubitelja prirode Učka '96 na Veprincu naglašava nužnost njene svekolike zaštite, i to ne samo radi očuvanja ljepote i vrijednosti planinske prirode, već i radi nužnosti očuvanja šuma na Učki (poglavito zaštitnih), koje utječu na vode u utrobi Učke, i za potrebe budućih generacija.

POTICAJ ZA UČINKOVITIJU ZAŠTITU VEPRINE

Brojni planinari i planinarska društva, poglavito iz Zagreba i njegove okolice i Rijeke, potiču učinkovitu zaštitu širokolisne veprine (*Ruscus hypoglossum*), koja se masovno prodaje na tržnicama i cvjećarnicama gradova. Mole se planinari i planinarska društva da na tu nemilu pojavu uništenja zaštićene biljne vrste upozoravaju planinarsku i drugu javnost putem sredstava javnog informiranja (radija i tiska) i u stručnom tisku, ali i nadležne županijske inspekcije (šumarsku i za zaštitu okoliša).

KONSTITUIRAN JE DRŽAVNI SAVJET ZA ZAŠTITU PRIRODE

Pri Vladi Republike Hrvatske konstituiran je Savjet za zaštitu prirode, kao savjetodavno vladino tijelo na razini države, koje treba omogućiti koordini-

rano djelovanje na zaštiti prirode. Njegovo djelovanje treba biti u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode i drugim zakonima.

HRVATSKA JE ČLANICA KONVENCIJE O BIOLOŠKOJ RAZNOLIKOSTI

Hrvatska je 5. siječnja postala punopravnom članicom Konvencije o biološkoj raznolikosti. Još je 19. travnja 1996. Hrvatski Sabor verificirao Konvenciju o biološkoj raznolikosti, koju su UN prihvatile na Konferenciji o okolišu i razvoju u Rio 1992.

(ovu je Konvenciju tada prihvatilo 157 zemalja). Hrvatska je instrument o verifikaciji predala UN 7. listopada 1996., a punopravnom je članicom postala tri mjeseca nakon toga. KZP HPS je svojom razvojnom strategijom očuvanja biološke i krajobrazne raznolikosti planinske prirode aktivno uključena u realizaciju očuvanja biološke raznolikosti u našem gorju.

BULDOŽERI I KAMENOLOMI NA MEDVEDNICI

HPD "Kapela" Zagreb upozorava da je na lokaciji Šušinjak - Gorščica, a to je specijalni rezervat šumske vegetacije, otvoren kamenolom koji treba poslužiti za nasipavanje ceste. Na tom dijelu rade buldožeri koji nemilice uništavaju posljednje ostatke šume tise, rijetke i reliktno vrste. Tu rastu i neke druge rijetke i zaštićene biljne vrste (planinski božur, uholiki jaglac, kranjski ljiljan i dr.) U studiji Park prirode

Medvednica iz 1987. posebno se kao zaštićeni vrhunci i litice spominju Pečovje, Oštrc i Vitelnice. Za ove posljednje se kaže da su "slikovite i strme vapnenačke stijene u masivu Sljemenskog Oštrca, s kojih se pruža lijep pogled prema masivu Lipe". U ovom je predjelu i Risalnica, zvana i Banova pećina, kameni 20 metara visok kuk. Nastave li buldožeri ovuda rovati, možemo ubrzo zaboraviti ljepote i vrijednosti Parka prirode Medvednica.

KZP HPS je na ovu nemilu pojavu upozorila Državnu upravu za zaštitu kulturnog i prirodnog nasljeđa, inspekciju za zaštitu okoliša Zagrebačke županije, te Upravu Hrvatskih šuma Zagreb i Šumariju Zagreb. Pozivaju se planinarska društva i ekopatrole Zagreba da prate ove devastacije i potiču javnost na otpor putem sredstava javnog informiranja.

LOV NA PTICE PJEVICE U ISTRI I KVARNERU

Tragom napisa Pokolj ptica pjevica u Istri objavljenog u Lovačkom vjesniku, obnovljeni su naši dvogodišnji poticaji za učinkovitiju zaštitu ptica pjevica, koje se love iako su zaštićene. U tom je smislu iz KZP HPS 23. siječnja upućen pismeni poziv svim planinarskim društvima Istre i Kvarnera za veći angažman protiv "ožilandre" (nedozvoljenog lova ptica pjevica). Također je upućeno upozorenje i Istarskoj županiji, odnosno njezinim inspekcijama za zaštitu okoliša u Labinu i Rovinju.

(IVAN STOŠIĆ)

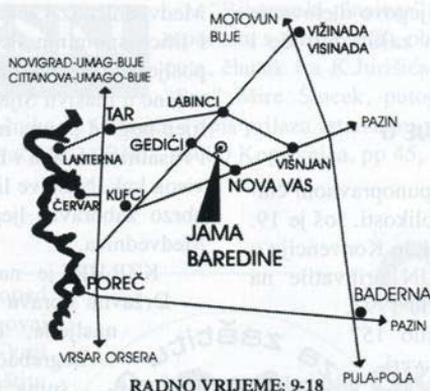
SPELEOLOGIJA

SPELEOLOŠKO DRUŠTVO "PROTEUS" IZ POREČA

U jesen 1996. godine proslavljeno je 20 godina rada. Začeci rada sežu već od 1973. godine individualnim obilascima i radom na terenu, a 1976. se osniva društvo, i to nakon otkrića čovječe ribice u Pincinovo jami na Poreštini. Taj je događaj postigao veliku medijsku zapaženost, jer je to prvo otkriće čovječe ribice u Istri, pa zato društvo i dobiva naziv "Proteus". Nakon toga nastavlja sa svojim standardnim speleološkim istraživanjima Poreštine i Istre. Godine 1985. senzacionalno otkriće: na području Rovanske-Masleničkog mosta pronalaze najduži špiljski sustav

uz more, a u njemu lubanju špiljskog medvjeda staru deset tisuća godina, crteže na stijeni i keramiku. Pećina dobiva naziv Modrić špilja po istoimenoj uvali; dugačka je 775 metara i ima dva kraka. Godine 1986. odlaze u Španjolsku na Svjetski kongres speleologa, gdje u Pirinejima istražuju sistem D'Alba, špiljski sustav veličine 530 metara puta dva kilometra. U sklopu Međunarodnog speleološkog logora "Istra 87" rade na jami Bregi i ponoru Kobiljak, gdje zbog sušnog perioda otkrivaju sifon visine od 0.5 do jedan metar i dužine 65 metara, te time otkrivaju dodatnih 107 metara novog kanala. Zahvaljujući najstarijem

zaljubljeniku u podzemni svijet, Silviju Legoviću, ostvaren je san mnogih Porečana o turistički uređenoj jami. Jama Baredine prva je turistički uređena jama u Istri i česta meta turista. Kroz "Proteus" je u minulih dvadeset godina prošlo više od 200 članova, s time da je broj aktivnih uvijek bio oko 20-30. Klub trenutno broji dvadesetak članova, te podupire mlade vrsarske speleologe u nastojanju da se osamostale i osnuju svoj vlastiti klub "Exsplorer". U jubilarnoj 1996. članovi kluba spustili su se u jamu Bregi dva puta, i to sa speleolozima iz Italije i Nizozemske kao

gostima, s kojima jako dobro surađuju. S Nizozemcima u ljeto 1997. predviđaju ekspediciju u Tursku. Obišli su pećinu Piskovicu-Gologoricu, najduži svjetski špiljski objekt u flišu (1036 m). Spustili se u mnoštvo manjih jama i ponora, te posjetili najdublju jamu na Poreštini Grabrovicu (210 m) radi fotografiranja. Trenutno sa speleolozima iz Pazina rade na novo otkrivenoj jami kod Kanfanara. Zbog velikog entuzijazma starih i velikog naboja mladih speleologa, pred "Proteusom" stoji svijetla budućnost.

(TONI BROŽIĆ)

VIJESTI

SVJETSKI SKUP PENJAČA LEDA "FOURNEL '97"

Od 10. do 12. siječnja u turističkom selu L'Argentière La Bessée održan je Svjetski skup penjača leda. Na istoku Francuske, alpska pokrajina Houtes Alpes sedmi put uzastopce domaćin je penjača ove alpinističke discipline. Hrvatska na ovom skupu sudjeluje po drugi puta. Boris Čujić i Darko Dular iz Zagreba bili su predstavnici među njih 250 iz 19 zemalja i alpinističkih udruga.

Nije slučajno da se održava upravo ovdje. U bližem okružju, u desetak alpskih dolina, čija nadmorska visina počinje na 1400 metara, pobočja vrhunaca četiritisućnjaka zimi su okovana ledom. Cascade de glace (fr. ledeni slapovi) posvuda su kuda se pogleda. Duljina od 30 m do sedamstometarskih Niagara. Samo u okružju sela L'Argentière La Bessée ispenjano je više od 300 različitih cascade de glace. Mnogi vrlo teški, još neispenjani slapovi, ciljevi su za budućnost stotinama penjača toga područja.

Tih dana penjali smo i mi u najpoznatijoj dolini Fournel, te dolini Frissinieres, prepunoj najtežih kaskada. Više slapova (težina do 5 i 160 metara duljine) bio je početak naše sezone, iako je sezona ovdje već u punom tijeku. Naveče su održavani seminari o novim tehnikama penjanja leda i o sigurnosti, te su predstavljena nacionalna ledna penjačka područja.

Ledno penjačko područje Gavarnie na granici Francuske i Španjolske karakterizira ledeni big wall. Bivaci na policama, višednevni usponi ekspedicija ali sve u ledu. Unatoč leđova Pirineja i Julijskih Alpa, naša skromna područja Plitvica i Zelenog Vira ipak su nešto naspram nikakvog izraelskog ili portugalskog, čiji su predstavnici također prisustvovali Skupu.

Promičba novih modela penjačke opreme te alpinističkih časopisa nezaobilazan je dio trodnevnog programa. To je i razumljivo, s obzirom da se pet proizvođača ove opreme te osam izdavačkih kuća (podatak samo za francuske proizvođače) bori za naklonost penjača. Za usporedbu: jedna penjačka oprema (cepini, bajle, dereze...) prisutni su u stanovima potrošača-penjača kao sanjke u nas.

(DARKO DULAR)

GODIŠNJA SKUPŠTINA HPD "SOKOLOVAC"

Po tradiciji, najvažniji skup požeških planinara održan je krajem siječnja u Planinarskom domu "Lapjak" u Velikoj. Okupilo se više od 100 članova i gostiju. Prema riječima tajnika Mate Lukačevića, radilo se mnogo i veoma dobro. Najbolji dokaz je porast članstva i to mladih skupina. Najaktivnije su bile Izletnička i Gospodarska sekcija, a konačno je pokrenuto djelovanje Markacijske sekcije i rad

Planinarske škole. Od pojedinaca odano je priznanje Katici Bartošek za vođenje planinarske emisije na Županijskom radiju Požege i Ljetopisa Društva. I financijski se uredno poslovalo, tako da višak prihoda iznosi gotovo 10 tisuća kuna. I ponašanje članstva bilo je uzorno, pa Sud časti nije imao posla. Usvojen je i veoma ambiciozan Plan i program rada za 1997. godinu, te Program obilježavanja 100. obljetnice Društva o kojem je govorio predsjednik Antun Lovrić. Kako je pokrovitelj obljetnice, kao i ovogodišnje ekspedicije požeških planinara Kilimanjaro, najviši vrh Afrike, Poglavarstvo grada Požege, potvrđene su ličnosti (po funkciji) u Organizacijski odbor. Također je odlučeno da članarina za ovu godinu za uposlenike iznosi 40, a sve druge 30 kuna. Treba istaknuti da je rad skupštine pratio i Vlado Zec, dožupan Požeško-slavonske županije, načelnik Općine Velika Slavko Perić, predsjednik Slavonskog planinarskog saveza Krunoslav Hornung, izaslanici HPD iz Belišća, Nove Gradiške, Našica i Pleternice, te predstavnici Udruge vinogradara i voćara i Društva "Sv. Grgur" iz Požege. Pročitani su i telegram planinara Drage Trošelja iz Našica. U raspravi o izvješćima, također su afirmativno govorili članovi Društva Ivica Martinek, Drago Franić i Đorđe Diklić. Rad skupa zaključen je društvenom veselicom, uz nastup glazbenog sastava "Kings" iz Požege.

(IVAN JAKOVINA)

TRADICIONALNI NOVOGODIŠNJI USPON NA KLEK

Prva nedjelja poslije Nove godine tradicionalni je dan okupljanja ogulinskih planinara u svom domu na Kleku. Ove je godine ipak uspon bio drugačiji. Visok snijeg, hladnoća te obilje ledenog ukrasa po stablima i na tlu dalo je pečat usponu. Cesta do Bjelskog djelovala je kao bob staza. U Bjelskom stravičan prizor: srušen 10 KW dalekovod koji prolazi nedaleko od zaseoka, a iz šume s padina Kleka odjekuju salve praskanja grana na stablima koje su pucale pod težinom nataloženog leda. Krenusmo birajući rjeđu šumu i male proplanke. Srećom je snijeg dobro držao, pa je kretanje znatno olakšano. Svako toliko pored nas se obruši po koja grana, a za njom slap ledenih krhota. Eto, kroz takav košmar izađosmo u podnožje doma gdje je šuma malo niža i rjeđa, te uskoro zdravo i veselo udosmo u dom. Prilično nam je muke zdao agregat koji je trabalo pokrenuti, jer elektro-energije, jasno, nije bilo. No i on proradi i dom zablista. Ubrzo postane pretijesno, veseli razgovor, pjesma i poneka šala počinje odjekivati domom.

Trojica članova Stanice GSS-a Ogulin, pročelnik - Dragan Špehar - Špeco, članovi Mladen Porubić i

Ivan Host te pas Ogi popeše se na vrh Kleka po zaleđenim i snijegom prekrivenim padinama. Tako postaje prvi planinari u 1997. godini na vrhu Kleka.

Po običaju, u dobrom je raspoloženju vrijeme brzo prolazilo. Poslije zajedničkog ručka te još malo pjesme i veselja, spustismo se u Bjelsko pa kući. Ugodno nas iznenadi dolazak planinarske trojke iz Duge Rese, iz PD "Vinica".

(MILJENKO PAVEŠIĆ)

REINDUKCIJA DEGENIJE VELEBITIKE

Unatoč tome što botaničari drže gotovo u tajnosti lokaciju gdje raste glasoviti velebitski endem degenija velebitika, bojeći se da je ne istrijebe "ljubitelji" rariteta, njezino je stanište iz godine u godinu postajalo sve siromašnije. Dijelom su tome krivi i botaničari iz inozemstva, jer svaka uglednija botanička institucija drži da u svom herbaru mora imati bar jednu degeniju. Botanički zavod u Zagrebu pokušao ju je uzgajati usred Zagreba i, začudo, ona se tu naglo razbujala, ali je ubrzo zatim uvenula. Isto se tako nije mogla ukorijeniti u Velebitskom botaničkom vrtu na Zavižanu. Ta biljka zahtijeva "asketsku" zemlju, određenu temperaturu zraka i ne podnosi vlagu, a te uvjete vrlo je teško imitirati na umjetni način. Kako, dakle, spasiti terciarni relikv degeniju? Taj je zadatak preuzeo na sebe pokojni upravitelj Botaničkog vrta ljubljanske Univerze dr. Vinko Strgar. On je znao da se degeniju ne može spasiti ni sijanjem njezina sjemena u okolici staništa, jer i u idealnim uvjetima na kamenjaru nikne tek 1-2% sjemenki, a to je očigledno presporo. Zato je dr. Strgar prije desetak godina degeniju reinducirao, što je vrlo naporan i dugotrajan posao, ali je zato oko 80%-no uspješan. Skupio je oko 300 sjemenki degenije na Velebitu, posadio ih u ljubljanskom botaničkom vrtu i kad su se biljčice razvile, presađivao ih natrag na Velebit, na stanište koje im idealno odgovara i gdje one mogu opet uspješno dalje rasti. Tko zna ne bi li degenija već izumrla da nije bilo Strgarova entuzijazma. Čudno je da degeniju više cijene stranci nego domaći ljudi, počevši od Mađara Degena koji ju je otkrio, pa do Slovenca Strgara koji ju je reindukcijom spašavao od izumiranja.

(ŽELJKO POLJAK)

PRVI LET PADOBRANSKIM JEDROM S PROMINE

Osmog prosinca 1996. Zlatko Prgin, član HPK "Sv. Mihovil", Šibenik, poletio je neposredno ispod vrha Promine (oko 1000 m) padobranskim jedrom. Zsigurno je to prvi let ovakvim sredstvom na ovom području. Trajao je deset minuta. Teren je za polijetanje relativno težak, dok u podnožju ima dosta slobodnog travnatog terena za slijetanje, samo pri tom

treba paziti na minska polja na nekim mjestima. Pilot je imao nekoliko uspješnih visinskih letova na području Plešivice (Samobor) i Triblja (Crikvenica), no ovaj je let završio na stablu u niskoj hrastovoj šumi u području Točak, jer nije uspio stići do obližnje čistine. Preostaje daljnje istraživanje okolnog područja radi pronalazjenja što boljih mogućnosti za ovaj sport. (VLASTA ČALETA)

VJENČANJE NA SV. JURJI

Trećega studenog prošle godine, po divnom i sunčanom vremenu, makarski župnik don Ivo Đurđević je, nek se zna - obavio prvo vjenčanje u crkvi na najvišem vrhu Biokova, Sv. Juri (1762 m). Mladi zagrebački glumci Nataša Dorčić i Sven Medvešek, pri ranijem boravku na Biokovu, na filmskom poslu, "zagriju" se ljepotama doživljenog i obećaše sklopiti brak na Biokovu. Rat ih je omeo da to prije učine, ali eto, san se ostvario. Ovo kuriozitetno izabrano mjesto vjenčanja, pratili su kumovi, a susjedni prijatelji sa HTV-tornja, s upravnikom Perom Babićem, pružili im ugodan ručak u velikom veselju. Zaželimo im i dalje visoka dostignuća u životu.

Snjeg na Biokovu

foto: Sanja Glomus

PLANINARI POSTAVILI VISOKU RASVJETU

Za božićne i novogodišnje blagdane, makarska katedrala "Sv. Marko" zasjala je uresnom rasvjetom po rubovima crkve i visokog zvonika. Prekrasnu sliku i novu vizuru grada osjetio je noću svaki prolaznik. Ovu stalnu postavu ugradili su vješti makarski planinari, speleolozi i gorski spasavaoci. I do sada su obavili više poslova na visinama "gdje nitko neće i ne može"!

POHODI U BIOKOVU

Tradicionalni, 23. novogodišnji pohod Biokovu 5. siječnja, ostaje posebno zabilježen zbog doživljenih čudi prirode. Naime toga je dana bila tmina, velika oblačnost i povremeno kiša.

Iduće nedjelje, 12. siječnja, evociramo usponom na Biokovo godišnjicu smrti našeg planinara Slobodana Ravlića (poginuo je 16.1.1981. u velikoj

mećavi, pri obavljanju ugovornih poslova na RTV-tornju na Sv. Juri). Postavljamo vijenac Društva i buket cvijeća njegove tužne majke na spomen-ploču.

(IVO PUHARIĆ)

HPD "MARTINŠČAK"

Društvo od nedavna ima Planinarsku sekciju u Mješovitoj industrijsko-obrtničkoj školi u Karlovcu. Osnovana je zahvaljujući razumijevanju ravnatelja dipl.ing. Željka Kokotovića. Ima pedesetak članova, a vodi je profesor prehrabene struke dr. Ante Starčević. Prvi je izlet organiziran 27. listopada na

Kleku, zajedno s učenicima Ekonomsko-turističke škole. Spomenimo usput da je 20. listopada 50 članova Planinarske sekcije OŠ "Banija" također bilo na Kleku, a isto toliko učenika Ekonomsko-turističke škole na Bijelim stijenama.

(DR. ANTE STARČEVIĆ)

BOŽIĆNO SLAVLJE

ŠIBENSKOG

"Kamenara"

Redoviti društveni sastanak 26. prosinca organiziran je na svojevrsan način. Otpočeo je prigodnom blagdanskim čestitkom predsjednika Društva, uz projekciju nekoliko slajdova sa značajnijih izleta, a zatim je speleolog Ivan Marinov, član splitskog "Mosora" i predsjednik Koordinacije dalmatinskih planinarskih društava, održao jednosatno zanimljivo predavanje o Lukinjoj jami i popratio ga serijom zanimljivih slajdova o tome prirodnom fenomenu.

Članovima Društva i građanima Šibenika još je u svježem sjećanju i vrlo atraktivna izložba o Lukinjoj jami, postavljena u Županijskom muzeju prošle godine.

Kažimo na kraju da je slavlje završilo pjesmom i svirkom, uz mnoštvo raznih kolača što su ih pripremile članice Društva.

(ANTE JURAS)

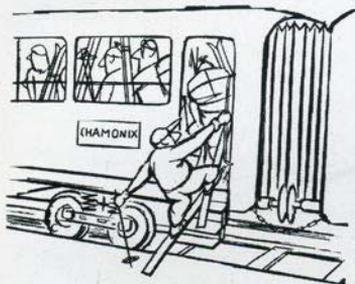
PRODAJEM

Trideset godišta "Naših planina" (1961-1991) za samo 300 kuna (neka godišta nisu kompletna).

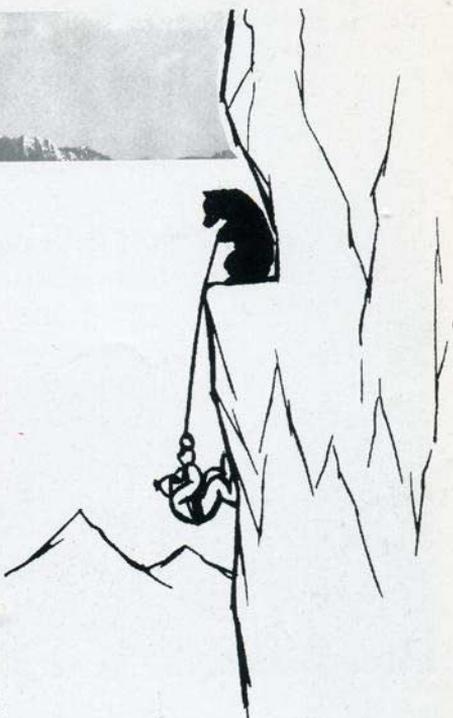
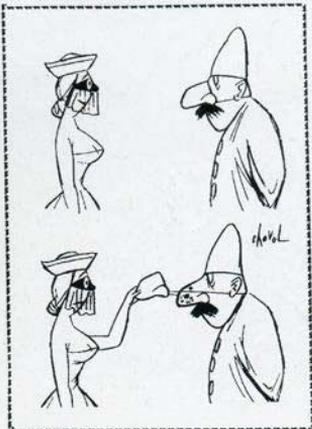
Tel 01-6600787.

UREĐUJE: IVAN PAHERNIK

HUMOR

čaval

Gojzeki

SENAID
SERDAREVIC

KAKVA LJUBAV PREMA PLANINI?! STARI ME UKLJUČIO U
MARKACISTE ZBOG MOJE SKLONOSTI MARKIRANJU.

Mulhacen u Sierra Nevadi, Španjolska

foto: Željko Poljak

PANTONE® COLORS

CHROMOS *dd*
Tvornica grafičkih boja Samobor - Hrvatska

CHROMOS
Printing Ink Factory Samobor - Croatia